

The Third BNN Symposium

Belief Narrative Genres

Жанрови предања

Жанры преданий

PROGRAMME AND ABSTRACTS

Програм и апстракти

Программа и тезиси докладов

Novi Sad, Serbia/ Нови Сад, Србија/ Нови-Сад, Србија
August 28-30, 2012/ Август 28-30. 2012.

Филозофски факултет у Новом Саду

За издавача:

Ивана Живанчевић Секеруш,
продекан за међународну сарадњу и науку

Symposium Organising Team/ Организациони одбор Симпозијума/
Оргкомитет

Symposium Programme Committee

Програмски одбор Симпозијума

Состав програмног савета

Heda Jason, Светлана Михайловна Толстой, Нада Милошевић Ђорђевић,
Willem de Blécourt, Ülo Valk, Mária Inés Palleiro, Зоја Карановић

Host Organising Committee at the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Организациони одбор на Филозофском факултету у Новом Саду

Оргкомитет на филозофском факултете Новисадског универзитета

Ивана Живанчевић Секеруш, Душанка Мирић, Јасмина Јокић, Жељко Милановић,
Светлана Торњански Брашњовић, Борислава Ераковић, Дарја Војводић, Љиљана
Црвени, Кристина Ившић

Translators & Reviewers / Преводиоци и лектори / Переводчици и лектори

Борислава Ераковић, Светлана Торњански Брашњовић, Elizabeth Salmore,
Елизавета Гусева

Editor/ Уредник/ Редактор

Зоја Карановић

Conference Secretariat

Секретари

Мирјана Маринковић, Татјана Вујновић

Cover / Корице / Обложка: Татјана Вујновић

Овај научни скуп, у оном делу у којем учествују истраживачи из Србије, резултат је рада на пројекту *Аспекти идентитета и њихово обликовање у српској књижевности*, којим руководи Горана Раичевић (бр. 178005), а изводи се уз финансијску подршку Министарства науке Републике Србије на Одсеку за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду. Штампање књиге *Програм и апстракт* финансијски су помогли: Катедра за Српску књижевност, Филозофског факултета у Новом Саду; Министарство науке Републике Србије; Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој; ЈКП „Информатика“, Нови Сад

**Programme
Програм
Содержание**

Tuesday, 28 August/ Уторак 28. август/ Вторник 28. август

09:30-10:30 Регистрација/ Registration/ Регистрация (Хол факултета/ Entrance Hall / Зал факултета)

**10:30-11:30 Отварање симпозијума/ Opening ceremony/
Открытие симпозиума**

Уводна реч/ Opening Address/ Вступительное слово

Willem de Blécourt (Netherlands), *Fairy tales as belief narratives* (Бјјке као приче-веровања)

11:30-12:00 Коктел/ Cocktail/ Коктейль

12:00-13:30 Пленарна седница/ Plenary talk/ Пленарное заседание (Свечана сала/ Conference hall/ Торжественный зал 30/1)

Председавајући/ Chair/ Председатель: Зоја Карановић

Heda Jason, Israel, *The System of the Fabulous in Oral-and-Folk Literature of the E-A-A Culture Area* (Систем фертмистике у усменој и фолклорној књижевности Е-А-А културног простора)

Нада Милошевић Ђорђевић (Serbia), *Осврт на истраживања предања у српској науци* (A survey of approaches to legends in Serbian scholarship)

Ülo Valk (Estonia), *Legends as narratives of alternative beliefs* (Легенды как повествования об альтернативных верованиях)

13:30-16:00 Пауза за ручак/ Lunch break/ Обеденный перерыв

16:00-19:30 Рад по секцијама/ Parallel sessions/ Работа в секциях

Секција 1./ Session 1./ Секция 1. (Свечана сала/ Conference hall/
Торжественный зал 30/1)

Председавајући/ Chair/ Председатель: Ülo Valk

Eli Yassif (Israel), *Legend and history: A recent perspective* (Предање и историја: нове перспективе)

Dilip Kumar Kalita (India), *Belief narratives as history* (Предања као историја)

Людмила В. Фадеева (Russia), «Творимая легенда»: от реального факта к фольклорному нарративу (“Creating a legend”: From the real fact to the folk narrative)

17:30-18:00 Пауза/ Coffee break/ Перерыв

Ljiljana Marks (Croatia), *Belief - Memorat – Legend* (Верованье – меморат – предање)

Ambrož Kvaržič (Slovenia), *Legends are false: Popular pseudo-scientific research into the validity of belief tales* (Предања су лажна: Популарно псеудо-научно истраживање о веродостојности предања-веровања)

Секција 2./ Session 2./ Секция 2. (Сала 2/ Conference hall 2 / Зал 2)

Председавајући/ Chair/ Председатель: Андрей Николаевич Власов

Galina Lozanova (Bulgaria), *A biblical interpretation of a folk narrative about Noah's flood* (Библейска интерпретација народне легенде о Ное)

Андрей Николаевич Власов (Russia), *Типичное и особенное в устных и письменных формах нарративов о местных святых и чудотворных иконах* (Written and oral narratives about the local saints and thaumaturgic icons: Typical and special)

Соња Петровић (Serbia), *Легенде о Богородичиним чудима стварања обиља од оскудице* (Legends about the Virgin Mary's miracles of creating abundance instead of shortage)

17:30-18:00 Пауза/ Coffee break/ Перерыв

Јасмина Јокић (Serbia), *Предања о манастирским изворима и црквама водицама као исцелитељским местима* (Legends about miraculous springs and churches with holy (ever-flowing) waters as healing places)

Борис Стојковски (Serbia), *Идентитет Светог Димитрија* (The identity of Saint Demetrius)

Ermis Lafazanovski (Macedonia), *The legend of St. Clement of Ohrid and the petrification of the angel (devil)* (Легенда о Клименту Охридском и окамењивање анђела (ђавола))

20:00 Концерт/ Councert/ Концерт

Wednesday, 29 August/ Среда 29. август/ Среда 29. август

09:00-10:45 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях (Свечана сала/ Conference hall/ Торжественный зал 30/1)

Председавајући/ Chair/ Председатель : Галина Лозанова

Sarmistha De Basu (India), *Bengali belief narratives: Past and present* (Бенгалские рассказы верований: прошлое и настоящее)

Варвара Евгеньевна Добровольская (Russia), *Семантическая наполненность понятия «вера» по материалам фольклорной прозы Центральной России* (Semantics of the notion of faith in the folk prose of Central Russia)

Валентина Питулић (Serbia), *Преживели облици предања на Косову и Метохији и њихова функција у новонасталој животној стварности* (Remaining legends in Kosovo and Metohija and their function in new life circumstances)

Снежана Марковић (Serbia), *Културноисторијска предања у савременим казивањима из Левча* (Cultural and historical legends in modern narrations from Levac)

10:45-11:15 Пауза/ Coffee break/ Перерыв

11:15-13:00 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях (Свечана сала/ Conference hall/ Торжественный зал 30/1)

Председавајући/ Chair/ Председатель: Снежана Самарџија

Eda Kalmre (Estonia), *Estonian tradition of narratives of the seemingly dead. Some historical points to formation of the tradition* (Эстонские предания о мнимой смерти. Некоторые исторические моменты формирования традиции)

Sanita Reinsons (Latvia), *Belief and disbelief in the discourse of getting lost* (Вера и неверие в дискурсе заблуждения)

Siiri Tomingas-Joandi (Estonia), *The gap between reality and fiction in Estonian and Swedish legends of changelings* (Граница между реальностью и фантастикой в эстонских и шведских ченнелингах)

Светлана Торњански Брашњовић (Serbia), *Демонолошка предања о караконцулама у контексту зимских календарских обреда* (Demonological legends about karakoncolo in the context of winter rites)

Татјана Вујновић (Serbia), *Српска народна етиолошка предања о постанку биља од излучевина и делова тела натприродних бића и људи* (Serbian etiological belief folk tales about plants originating from excretions and body parts of supernatural beings and humans)

13:00-16:00 Пауза за ручак/ Lunch break/ Обеденный перерыв

16:00-17:30 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях (Свечана сала/ Conference hall/ Торжественный зал 30/1)

Председавајући/ Chair/ Председатель: Dilip Dumar Kalita

Kharmawphlang Desmond (India), *The U Ngat puri legends: The crafting of eco critical discourse* (Предања о U Ngat puri: стварање еколошко критичког дискурса)

Maria Ines Palleiro (Argentina), *The ghost of the church: Rites and belief in an Argentinean urban legend* (Дух из цркве: обреди и веровања у једном аргентинском урбаном преданју)

Наталија Евгеньевна Котельникова (Russia), *Рассказы о кладях: образы — сюжеты — жанры* (Treasure stories: Images – plots – genres)

17:30-17:45 Пауза/ Coffee break/ Перерыв

17:45-19:00 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях

Снежана Самарџија (Serbia), *Украдена земља (мотив у систему жанровских законитости)* (Stolen land (a motif in the system of genre rules))

Sandis Laime (Latvia), *Narratives about the mysterious death of Ķenču Pēterītis: Some folkloristic remarks* (Рассказы о загадочной смерти Петеритиса из Кенчи (Ķenču Pēterītis): некоторые фольклорные замечания)

Немања Радловић (Serbia), *Народна предања о судбини – жанровска и термиолошка разматрања* (Belief legends about fate – genre issues and terminological proposals)

19:00-20:30 Округли сто/ Round Table/ Круглый стол

Председавајући/ Chair/ Председатель: Eli Yassif

Thursday, 30 August /Четвртак 30. август/ Четверг/ 30 август

09:00-10:30 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях

Секција 1./ Session 1./ Секция 1. (Свечана сала/ Conference hall/ Торжественный зал 30/1)

Председавајући/ Chair/ Председатель: Willem de Blécourt

Јелка Ређеп (Serbia), *Судбина Муратовог убице (историјски извори и предања)* (The fate of Murad's killer (historical sources and legends))

Џоја Карановић (Serbia), *Етиолошка предања о настанку локалитета и приче о Светом Сави у српској народној традицији* (Etiological legends about the origin of the location and stories about St. Sava in Serbian folk tradition)

Николина Зобеница (Serbia), *Предање о витезу са лабудом* (Legend of the swan knight)

Rabindranath Sarma (India), *Style, performance and belief tradition in Seraikella Chhau and Purulia Chho* (Стил, извођење и предање у плесовима сарајкела чао и пурулија чо)

10:30-11:00 Пауза/ Coffee break/ Перерыв

11:00-12:30 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях

Председавајући/ Chair/ Председатель: Оксана Микитенко

Monalisa Borgohain (India), *A forest gallery no more: Numaligarh and its lost frame of references* (Шумске разноликости нема више: Нумалигарх и изгубљени свет)

Данијела Поповић (Serbia), *Прилеже мрак на планине: прилог проучавању хронотопа демонолошких предања* (*The darkness lay down on the mountains: A contribution to the study of the chronotope of demonological legends*)

Недељко Радосављевић (Serbia), *Влатко Вуковић у предањима Ужичке Црне Горе* (*Vlatko Vuković in folk legends from Užička Crna Gora*)

Carlos Sabarimuthu (India), *The study of belief narratives in South India*, (*Проучавање наратива о веровањима у јужној Индији*)

09:00-10:30 Секција 2. /Session 2./ Секција 2. (Сала/ Conference hall / Зал 2)

Председавајући/ Chair/ Председатељ: Љилана Маркс

Бошко Сувајцић (Serbia), *Ђаво у млину* (*митолошка предања и савремена српска драма*) (*The devil in the mill (mythological legends and contemporary Serbian drama)*)

Софија Кошничар (Serbia), *Интертекстуални аспекти поетског предања у WICKID – роману фикцији Грегори Мегвајера* (*Intertextual aspects of legends in WICKID – a fantasy novel by Gregory Maguire*)

Margit Köves (India), *Legends and anecdotes in Péter Esterházy's „Little Hungarian Pornography”* (*Предања и анегдоте у роману Петера Естерхазија Мала мађарска порнографија*)

Јеленка Пандуревић (Bosnia and Herzegovina), *Усмена историја поражених. Женски наративи у породичним причама о Другом светском рату* (*Oral history of the defeated. Women's narratives in family stories about the Second World War*)

10:30-11:00 Пауза/ Coffee break/ Перерыв

11:00-12:30 Рад по секцијама/ Sessions/ Работа в секциях

Председавајући/ Chair/ Председатељ: Соња Петровић

Anastasiya Astarova (Estonia) *Belief narratives and politics: The Belarusian case* (*Мифологическије раскази и политика: белорускиј случај*)

Gabriela Boangiu (Romania), *The importance of legends in strengthening identity* (*Улога предања у снажењу идентитета*)

Jana Pospíšilová (Czech Republic), *Jokes and horror stories – the liveliest oral literature of today's children*, (*Шала, шега (ругалице) и хорори – најживљи делови усмене књижевности данашње деце*)

12:30-14:30 Пауза за ручак/ Lunch break/ Перерыв

14:30-15:30 Седница BNN/ BNN Meeting / Заседание BNN

15:30-16:30 Завршна седница и затварање симпозијума/ Summary and closing remarks/ Заключително заседание и закључење симпозијума

20:00 Свечана вечера/ Farewell dinner/ Прощалниј ужин

Abstracts Апстракт Тезисы

Anastasiya Astapova, Estonia Belief narratives and politics: The Belarusian case

It is generally accepted that the political and economic situation in contemporary Belarus nowadays is far from perfect when compared to the rest of Europe. Different activists and oppositionists have been searching for a way out, suggesting different ideas to provoke popular uprising and change the political system. One of them is based on the hope that literature may help. In the 1960s, a Belarusian writer Vladimir Korotkevich completed his novel *Ears under your sickle* which deals with events during the mid-19th century when serfdom was abolished, the traditional way of life started to change and national self-consciousness started to grow. These were the circumstances of the preparation for the national uprising. The book was supposed to have three parts: the first and the second were to be about the childhoods and lives of those who organized the uprising, and the third about the uprising itself. It is believed that Korotkevich could not finish the third part because of his death. Some, however, believe that the third part was finished by Korotkevich, but is now kept in KGB archives as its appearance could provoke another uprising under the current circumstances.

The paper is based on the material collected from Belarusian immigrants in Estonia and those who still live in Belarus, and discusses the arguments people give for and against the idea, possible reasons for the appearance of this belief narrative, as well as genre characteristics and peculiarities of its genre.

Анастасия Астапова, Эстония Мифологические рассказы и политика: белорусский случай

Уже общепринятым стало мнение о том, что политическая и экономическая ситуация в современной Беларуси далеко не идеальна, особенно в сравнении с остальной Европой. Активисты и оппозиционеры ищут пути выхода из сложившейся ситуации, предлагая различные идеи, которые могут

поспособствовать народному восстанию и изменить политическую систему. Одна из идей основана на мысли о том, что помочь может литература. В 1960-х годах белорусский писатель Владимир Короткевич написал роман «Колосья под серпом твоим», повествующий о событиях XIX века, когда было отменено крепостное право и традиционный образ жизни начал меняться, а национальное самосознание — расти. В этих обстоятельствах и было подготовлено народное восстание. Изначально планировалось, что книга будет состоять из трех частей: первая и вторая рассказывали о детстве и жизни тех, кто затем готовил восстание, тогда как третья должна была быть посвящена непосредственно восстанию. Традиционно считается, что Короткевич умер, не успев написать третью часть. В то же время есть люди, утверждающие, что третья часть была все же написана Короткевичем, но сейчас хранится в архивах КГБ, так как в современных обстоятельствах ее обнаружение и публикация могут спровоцировать еще одно восстание.

Доклад основывается на материале, подчерпнутом из полевых работ среди белорусских иммигрантов, проживающих в Эстонии, а также среди белорусов, по-прежнему проживающих на территории Беларуси, и рассматривает аргументы, которые люди выдвигают за и против изложенной теории, возможные причины ее появления, а также жанровые рамки и особенности подобных рассказов.

* * *

Gabriela Boangiu, Romania **The importance of legends in strengthening identity**

The present study attempts to highlight several aspects of the relationship between identity and symbolic imagination in the legends about certain locations in the Romanian village of Aref. The field research conducted in this village made it possible to study certain identity elements as they are preserved in these legends today. Although a memory orientated toward patrimonialisation is evident, there are several tales about the origin of the village that are still alive.

The seven ancestors of Aref are: Badea, Pechea, Dobrin, Drăgulea, Ionicescu (also named Toinea), Redechе and Roscescu (also known as Zăblaică). We will try to present the particularities of the legends told by a woman-storyteller who knew the legends about the village surroundings. The way in which the process of nomination helps in orientation is especially interesting here. The village is surrounded by mountains, and there is a specific tale about each of them.

There is a specific interest in patrimonialisation of memories in the village. There are monographs dealing with them and a museum that attempts to preserve its identity. It is interesting to study the way local people relate to these stories. We will

try to study the social function of the legends as related identities by re-activating several symbolic representations about the origin of the village and their contribution to the strengthening of identity and preservation of the memory of Aref.

Габријела Боанцију, Румунија **Улога предања у снажењу идентитета**

Овај реферат има за циљ да истакне неке специфичности односа између идентитета и симболичке имагинације предања о одређеним локалитетима и местима у румунском селу Ареф, у којем је ауторка спровела теренско истраживање, што је омогућило сагледавање неких елемената идентитета, који су, упркос „патримонијализацији”, сачувани у предањима.

Међу поменутих причама налази се неколико предања о пореклу и настанку села, а нека од њих чувају сећање на седморицу предака: Бадја, Пекаја, Добрина, Драгуља, Јоницескуа (познат и као Тојња), Редеча и Росцескуа (познат и као Заблајка). Посебно је занимљива прича о Владу Цепешу, који се сматра једним од његових оснивача и који је у њој описан у позитивном светлу. У тој причи њему су становници села помогли, а он је, заузврат, локалном становништву признао права на околна брда.

Рад, између осталог, покушава да представи и особености предања једне казивачице, која добро познаје наративе, који се везују за сеоско окружење. То се посебно односи на брда око села, пошто свако од њих има своје предање. И та предања и процес номинације локалитета користе се приликом оријентације. Истражује се и начин на који се локално становништво односи према предањима о селу. Такође, испитују се социјалне функције предања као идентитетске везе, кроз реактивирање неколико симболичких представа о пореклу села и њихов допринос снажењу идентитета и очувању веровања о селу Ареф.

* * *

Monalisa Borgohain, India **A forest gallery no more : Numaligarh and its lost frame of references**

Myth, legend and history all chronicle the past, providing recounting of the past and how society came to be as it is. Particular stories, beliefs and rituals associated with particular places may appear magical but they are very much part of the text of the story; they have a more practical purpose and indeed are self-serving. Myth, legend and ritual can be regarded as the living material for reconstructing the social history of the past which does not require the search for new evidence but makes imperative a closer reexamination of these sources and practices. These

categories sharply reflect the socio-economic modes of humankind especially in the context of man and environment. With the deployment of the man-nature dichotomy paradigm as a model for understanding the relationship, the whole issue has now assumed a contestation dimension. As pressure on land increases, there is a simultaneous self-consciousness of and a distancing from the forest, especially in the culture of high literacy and technology. Very often we find that the oral tradition and folklore as a category of knowledge are more sympathetic to the forest.

A place steeped in legends, Numaligarh in the eastern end of Assam's Kaziranga- Karbi Anglong, is the home to a variety of endangered wildlife, flora and fauna as also historical antiquities. The Numaligarh Refinery Limited was set by the Government of India to fulfill a commitment it made under the historic Assam Accord to promote industrial development. The oil refinery has come up on the domain of nature and animals. Disruption in wildlife habitat and human-animal interaction is resulting not only in a compromise in space, but also a conflict in culture and beliefs. This paper would attempt to situate human-wildlife conflicts in broader socio-cultural contexts and examine the culturally sensitive ways of conservation.

Монализа Боргохаин, Индија

Шумске разноликости нема више: Нумалигарх и изгубљени свет

Мит, предање и историја говоре о прошлости, приповедају о томе каква је она била и како је друштво постало оно што је данас. Може се учинити да су поједине приче, веровања и ритуали, који се везују за одређене локалитете, засновани на магији, али они су само приче које имају практичну сврху и немају други циљ. Мит, предање и ритуал тако могу послужити као материјал за реконструкцију друштвене историје који треба пажљиво испитати. Они осликавају друштвено-економске облике људског живота и човеков однос према природном окружењу. У контексту сукоба човека с природом, њихов однос је прешао у сферу надметања. Човекова потреба за обрадивом земљом, наиме, побуђује дистанцирану свест о шуми у културама високе писмености и технологије, док културе с ниским технолошким развојем показују много више разумевања за простор шуме.

Тако, Нумалигарх и Карби Англонг, који се налазе у источном делу индијске државе Асам, представљају станишта различитих угрожених врста флоре и фауне и на њима се налазе археолошки локалитети о којима говоре многа предања. Влада Индије, пак, основала је рафинерију *Numaligarh Refinery Limited*, како би испунила обавезу из историјског Асамског споразума о унапређењу индустријског развоја и тиме запосела територију која припада природи и животињама. Узурпација хабитата дивљег света и атак на односе између људи и животиња изазвала је не само просторно узмицање дивљег света, већ и конфликт у култури. У раду се тај сукоб човека и дивљи-

не поставља у шири друштвено-културни контекст и испитују модели заштите природе који узимају у обзир и различите културне потребе.

* * *

Sarmistha De Basu, India

Bengali belief narratives: Past and present

Traditional Bengali folktales (legends, fairytales, belief tales) are deeply rooted in Indian tradition, layered with centuries of reinterpretations. In terms of the main characters, they include narratives about saints, hermits, demons, rulers, cannibals, animals, etc. Usually, they speak of the social values of ordinary rural people and reflect their moral, religious and ethical standards. These norms and beliefs are projected into the contemporary world through technological means (television, video games, movies, etc) yet remain unchanged.

Our goal in this paper is to present the archetypal value of some of these stories in the contemporary global electronic environment and hopefully prove that folk motifs in the variations of these stories are the same. These motifs are based on the oikotypical forms of the archetypes which are the pillars of our civilization.

Шармиста де Басу, Индија

Бенгалске народне приче-веровања: прошлост и садашњост

Народне бенгалске приче имају дубоке корене у индијској традицији на коју се наслојавају представе бенгалског народа. С тачке гледишта учесника у радњи, те приче обухватају различите наративе о свецима, пустињацима, демонима, владарима, људождерима, животињама. Оне обично говоре о социјалним вредностима људи руралног порекла, рефлектујући њихове моралне норме и религиозну етику. Те норме и веровања пројектују се, такође, у савремени свет, уз помоћ технолошких достигнућа телевизије, филма, видео игара, али упркос томе они и у новом окружењу остају неизмењени.

На примерима неких прича, чији су мотиви и вредносни судови у измењеним условима остали непромењени, у раду се показује њихов значај у савременом глобалистичком електронском окружењу. Управо ти мотиви засновани су на оикотипским формама оригиналних образаца и представљају стубове наше цивилизације.

* * *

Willem de Blécourt, Netherlands Fairy tales as belief narratives

When the story types classified in ATU from 300 to 750, the so-called *Tales of Magic*, are taken as representing, or at least encompassing, “genuine” fairy tales, then there are still several numbers which are out of place. This is primarily because of their subject matter, which either points to striking similarities to religious tales (such as ATU 330) or to legends, particularly migratory legends (for instance ATU 409). Whatever the view is on such a subject as “belief” with its indistinct boundaries, there is really no doubt that religious tales and legends somehow belong to such a category.

In theory, the remaining story types should contain those tales in which disbelief is temporarily suspended and which are set in some magical “one-upon-a-time” world. Yet historically, a number of tales typified as fairy tales started out as religious examples and only reached a detached fairy tale status in later stages of development. One of the more obvious instances concerns ATU 551, of which the earliest texts are metaphorical religious tales. In other more recent examples, religious figures such as the Devil (as in versions of ATU 325) or the Holy Virgin (ATU 480) still appear.

The question is whether the inclusion of these last figures is part of a narrator’s strategy to incorporate more elements of everyday life into fairy tales, or whether they signal an altogether different kind of practice. Ludwig Emil Grimm’s rendering of a version of ATU 450 (see above) may be typical of the way his brothers inserted religious elements into *Tales of Magic* and there is thus a considerable influence of the KHM on narrative repertoires to consider.

Beyond the KHM the participation of Catholic clergy in particular should be taken into account, not just in story collecting (and censoring), but also in story dissemination. In Flanders, for instance, fairy tales were used in religious teaching and books were published which were explicitly approved by the Catholic Church.

However, when “beliefs” can be discerned in especially those story types which have always been regarded as separate from “belief narratives”, how relevant would it then be to maintain such a category?

Вилем де Блекур, Холандија Бајке као приче-веровања

Међу тзв. магијским причама, које су у АТУ сврстане од броја 300 до 750 и које се сматрају „правим“ бајкама или се мисли да су бајке, има неколико примера који ту не спадају. Неки од тих примера (као АТУ 330), тематски су слични религијским причама или предањима, углавном оним о миграцијама (нпр. АТУ 409). И шта год подразумевали под појмом „веровање“, нема сумње да религијске приче и предања, на овај или онај начин, спадају у једну такву категорију.

Теоријски посматрано, у остале приче из ове категорије спадале би и оне у којима је привремено укинута могућност неверовања и дешавају се у неком магијском свету, „некада давно“. Историјски гледано, међутим, одређени број прича које се сврставају у бајке настале су као религијске приче, да би касније задобиле ванвременски и ванпросторни статус бајки. Један од најочигледнијих примера је АТУ 551, чије су најраније верзије метафоричне религијске приче. У неким другим, новијим, још се јављају религијски ликови као што су Ђаво (у верзијама АТУ 325) или Богородица (АТУ 480).

Поставља се питање да ли је укључивање тих ликова део стратегије нараатора да у бајку унесе елементе свакодневног живота или су они можда сигнали нечег другог. Верзија АТУ 450, у интерпретацији Лудвига Емила Грима, типична је илустрација начина на који су браћа Грим уносили религијске елементе у магијске приче, па стога треба узети у обзир значајан утицај КНМ на њихов нарративни репертоар.

Поред КНМ, не треба заборавити ни на улогу католичког свештенства, не само у сакупљању (и цензури), већ и у даљем преношењу прича. У Фландрији, на пример, бајке су биле саставни део веронауке, па су се објављивале само оне књиге које би католичка црква одобрила.

А пошто су „веровања“ присутна у оним типовима прича који су се одувек сматрали другачијим од „наратива о веровањима“, требало би испитати колико је онда оправдано постојање једне такве категорије.

* * *

Варвара Евгеньевна Добровольская, Россия Семантическая наполненность понятия «вера» по материалам фольклорной прозы Центральной России

На протяжении последних двадцати лет при проведении экспедиций в некоторых районах Центральной России был записан ряд текстов фольклорной прозы, в которых исполнители пытались охарактеризовать понятие «вера». Все наши информанты уверенно говорят о том, что вера — это убежденность в существовании Бога и высших божественных сил. Почти всегда «вера» синонимична понятию «вероисповедание». Как доказательство существования истинной веры и истинных верующих приводятся тексты легенд, народных житий месточтимых святых, рассказы о явлении и мироточении икон, разрушении церквей, чудесах, божественных знамениях, пророчествах и т. п. Доказательством истинной веры человека являются пророческие сны, ведения и обмирания: «Вера — это глубокая мудрость, это вот все от Бога к нам пришло. А мы грешники и вот нам Бог или вот святой какой путь укажет. Вот чего не так делаешь — а Бог он все видит. Вот чудо какое явит. Веру блюсти надо» (АЦРФ-Э-33-12-А-5). Однако помимо традиционных текстов религиозной направленности понятие «вера» и «верующий»

встречается и в другой группе материалов фольклорной прозы. Так, говоря о необходимости соблюдать определенные поведенческие нормативы, которые регулируют жизнь человека и всего социума, наши исполнители уверенно заявляют, что «раньше в это верили, вера была, все это соблюдали, а ныне верить перестали. А вот если б блюли, если б вера крепка была — никакой беды б не было» (АЦРФ-Э-33-12-А-21). Отнюдь не всегда данные прескрипции соответствуют догматам христианского вероучения, а иногда и явно противоречат им. Особенно часто подобная ситуация наблюдается в текстах, представляющих собой рассказы о ритуально-магических действиях, призванных защитить людей от грозы, падежа скота или болезней. В этой группе текстов вера может осознаваться как некое дополнительное, но отнюдь не главное средство защиты «Ой, коды гроза тут уж все. Тут и вот ухваты кидат, и вот сковородник. Вот все все. Вера такая была. От Бога это. Ну, еще вот свечку на боженке могли зажечь, но тут уж как придется, а ухват всегда кидали» (АТГУ). Однако в современных условиях верой могут называться явления крайне далекие от нее. Особенно интересен в этом случае конфликт между священником и деревенскими жителями. Очень часто приходится записывать рассказы местных священников об их борьбе с суевериями, распространенными в среде прихожан. Параллельно с этим фиксируются рассказы местных жителей о том, что, нарушив запрет священника, они подверглись Божьему гневу, а вернувшись к традиционным действиям, получали знак Божьей милости. Анализ материала показывает, что в современных условиях носители традиции расширяют понятие «вера», дополняя его новыми значениями. Для носителя традиции понятие «вера» и «суеверие» не противопоставляются. Отметим, что для исследователя граница между этими понятиями очевидна.

Barbara Evgenyevna Dobrovolskaya, Russia
Semantics of the notion of faith in the folk prose of Central Russia

Throughout the last twenty years, our folklore field research in Central Russia has recovered many examples of folk prose where the informants tried to describe their concept of 'faith'. All our informants firmly stated that 'faith' is a belief in the existence of God and higher Divine forces. Almost always, 'faith' is synonymous with a religious confession. Legends, folklore, agiographic materials about local saints, miracles involving icons, consequences of the destruction of churches, and other miracles, divine signs, prophecies, etc. are given by informants as proof of the existence of true faith and true believers. Prophetic dreams, visions and trance are regarded as especially firm proof of one's true faith. "Faith is a deep wisdom, it all comes to us from God. And we are sinners and so God or a saint will show us (our correct) path. Whatever you do, God sees it and sometimes shows a miracle. One must keep faith" (АЦРФ-Э-33-12-А-5). Besides traditional religiously oriented texts, there are other groups of folk prose which mention the notions 'faith' and 'be-

liever'. Thus, when speaking about the necessity of observing certain norms of behaviour which regulate both personal and social life, our informants confidently state that "in the olden days people believed, faith existed then and everybody observed it, while nowadays people have ceased to believe. And if they obeyed it, their faith would be firm – then no trouble would come (to us)" (АЦРФ-Э-33-12-А-21).

Nevertheless, these norms do not always correspond to Christian orthodoxy and dogmas, and sometimes evidently contradict them. This is especially frequent in stories about ritual/magic actions which are supposed to protect people from thunderstorms, murrain or other illnesses. In this group of texts, faith can be regarded as an additional, rather than the principal means of protection. "Oh, when a thunderstorm comes, that's all. It was standard practice to throw the kitchen utensils out (in order to make the storm cease). It was a belief (that this was necessary). It was from God. Well, they could additionally light a candle in front of the icons too, sometimes they did it, sometimes not, but they always threw out kitchen utensils (to make the storm cease)" (АТГУ). Under present circumstances our informants can call 'faith' many things which are very far from it.

Conflicts between local priests and villagers are especially interesting here. Folklorists often record stories told by priests about their struggle against the superstitions which are prevalent among their parishioners. The villagers themselves also speak of how they felt the wrath of God when they disobeyed the interdictions of their priest, and received a sign of God's grace when they decided to obey. The concept of 'faith' is used now in a broader sense as faith is not in opposition to superstition in the minds of the informants, while this opposition is clear to the folklorist.

* * *

Людмила Витальевна Фадеева, Россия
«Творимая легенда»: от реального факта к фольклорному нарративу

В докладе поднимается вопрос, который сегодня обсуждают очень многие исследователи фольклорной прозы. Он касается соотношения «личного» текста, повествующего о религиозном опыте рассказчика, с традиционными текстами. Речь пойдет о том, что рассказчик всегда имеет в своем сознании некий общепринятый образец — устойчивую модель, по которой выстраивает собственный рассказ. В зависимости от возможности «подверстать» свое повествование под этот образец он оценивает и само событие, и необходимость сделать его достоянием окружающих.

Специального обсуждения заслуживает также проблема, связанная с тем, как осуществляется так называемая «цензура коллектива» (то есть что нужно для того, чтобы «личный» текст оказался востребован локальным сообществом и вошел в общий репертуар). Интересно хотя бы в самом общем

плане попытаться установить критерии, которым должен соответствовать религиозный текст, чтобы стать фактом местного религиозного предания.

На материале полевых наблюдений прошлых лет (экспедиции 2000-х годов в Архангельскую, Владимирскую и Ульяновскую области России) будет предпринята попытка проследить, как работают эти механизмы.

При рассмотрении записанных во время полевых интервью устных нарративов религиозного характера мы будем исходить из следующего: их типология связана с особенностями воплощения художественного времени и пространства, что можно представить в виде трех концентрических кругов, в которые вписано мировидение рассказчика.

Большой круг — мир божий, вечный, существующий за пределами конкретной человеческой судьбы. События в нем происходят в прошлом, настоящем и будущем, от сотворения мира до его конца (Страшного суда). Здесь действуют персонажи ветхо- и новозаветной истории, ходит по земле Иисус Христос и его ученики, ищет своего сына Богородица, совершают подвиги святые и праведники, разрешаются важнейшие вопросы бытия. Подобного рода устные рассказы являются по преимуществу проекцией книжной традиции, то есть библейских и житийных текстов, что в конечном итоге связано с таким фольклорным феноменом как народная Библия.

Средний круг — малый мир, в котором происходит повседневная жизнь людей. Здесь тоже есть место чуду, свидетельствующему о проявленности в этом малом, освоенном человеком пространстве большого мира, приподнятого над повседневностью. Именно чудо дает начало истории местных святынь, местночтимых святых и блаженных. Об их прошлом и настоящем рассказывают местные легенды, которые ближе всего стоят к историческим преданиям и нередко смешиваются с ними.

Малый круг — это микромир, ограниченный рамками человеческой судьбы. Поэтому время рассказа легко укладывается в настоящее и ближайшее прошлое, то есть время жизни конкретного индивидуума. Однако и здесь возможен контакт с высшей силой: праведнику явится Богородица или святой, чтобы выручить из беды, а грешника в сонном видении проведут по мытарствам, чтобы наставить на путь истинный (рассказы об обмираниях), или накажут за нераскаянные грехи (легенды о божьей каре).

Взаимодействию этих типов повествований в рамках заявленной проблематики и будет посвящен доклад.

Liudmila Vitaljevna Fadeyeva, Russia

“Creating a legend”: From real fact to folk narrative

This paper discusses a current issue which is analyzed today by many researchers of folk prose: the relationship between the traditional text and a narrator’s

‘personal’ religious text. As the narrator always builds his story on the basis of a generally accepted pattern, he judges his own experience against it, trying to make his story interesting and meaningful to the wider community.

In this regard, special attention is devoted to what is referred to as community censorship, i.e. the necessary preconditions for a personal text to be claimed by the local community and be included in the general folk repertoire. In other words, our aim is to try to establish, at least in general terms, the criteria for a religious text to become a local religious legend. These mechanisms are traced in the material collected during field research in 2000, which was conducted in the Arkhangelsk, Vladimir and Ulyanovsk regions of Russia. Our review of the recorded religious oral narratives is based on the idea that their typology is related to the features of *chronotopos* which can be presented as three concentric circles in which the narrator inscribes his vision of the world.

The large circle is the divine world which is eternal and exists outside of individual human destiny. The stories speak of past, present and future events — from the creation of the world to its end (the Last Judgment). The characters are taken from the Old and the New Testaments: Jesus Christ and his apostles walk the earth, the Virgin Mary searches for the Son, the saints and the righteous perform their deeds, and major questions of life are resolved. Similar stories are found in the literary tradition, i.e. biblical texts and stories about the lives of the saints and are related to folklore phenomena such as the *folk Bible*.

The middle circle is the small world of everyday life, where the stories are about people. Miracles happen here too, and they testify to the presence of the big world in the small world occupied by man. Miracles are the source of stories about local saints and the blessed. *Local legends* speak of their past and present lives, and come so close to *historical legends* that the two are often confused.

The small circle is the microcosm limited to human destiny. These stories speak of the present and recent past, i.e. the life span of an individual. Contact with a higher force is also possible: the Mother of God or a saint reveal themselves to the righteous to save him from trouble. They come to the sinner too, in his sleep, to lead him to salvation and set him back on the right path (*stories of forgiveness*) or punish him for his unrepented sins (*legends about the divine penalty*).

This paper will discuss the mutual relationships between these types of stories and within the context of these observed issues.

* * *

Heda Jason, Israel

The system of the fabulous in oral-and-folk literature of the E-A-A culture area

The culture area encompassing Christian Europe, Muslim North Africa, Western, Central and South Asia has a common oral and folk literary repertoire

and system of ethnopoetic genres. The fabulous elements of this literature are organised on the basis of the fabulous religious elements of the universal revelational monotheistic religions which prevail in this culture area (by supposed chronological order): Judaism, Zoroastrianism, Jainism, Buddhism, Christianity, Islam. These universal religions have overlaid the various ethnic religions in the culture area and thus a two tiered system developed. The fabulous elements in the system of genres are grouped into numinous (creative, sacred, demonic and magic) and marvelous. The relations between them and the genres which are based on them are discussed.

Хеда Јасон, Израел **Систем фантастике у усменој и фолклорној књижевности** **Е-А-А културног простора**

Културни простор који обухвата хришћанску Европу, муслиманску северну Африку, западну, централну и јужну Азију, има заједнички усмени и народни књижевни репертоар и систем етно-поетичких жанрова. Фантастични елементи ове књижевности организовани су на основи религијских елемената откровења универзалних монотеистичких религија које преовлађују на том културном простору (на пример по хронолошком редоследу): јудаизам, зороастризам, цаинизам, будизам, хришћанство, ислам. Ове универзалне религије захватају различите етничке религије у поменутом културном простору, што је утицало на стварање два наслојена система. Фантастични елементи у систему жанрова могу се груписати у нуминозне (креаторске, светачке, демонске, магичне) и чудесне. Овде ће бити говора о везама међу њима и жанровима који су на њима засновани.

* * *

Јасмина Јокић, Србија **Предања о чудесним изворима и црквама „водицама као”** **исцелитељским местима**

Предања о лековитим својствима манастирских извора и бунара („водице”) изворно су повезана са древним, прасловенским веровањима у магијску снагу тзв. живе (текуће) воде, на која су наслојена хришћанска тумачења. У редовима званичних представника православне цркве и монаштва толеришу се оваква веровања тако што се причања о чудесним исцељивањима приписују свецима заштитницима тих извора, као и одређеним елементима црквеног ритуала (читање молитве над оболелим) и неопходним допунским

радњама приликом испијања воде са извора или умивања лица и прања других делова тела њоме. Будући да су нераскидиво повезани са сакралним објектима (манастирима, црквама, капелама), овакви наративи временом прерастају у локална предања, опстајући онолико колико и саме те грађевине.

Кад је реч о њиховој трансформацији, односно променама кроз време, за предања о чудесним, исцелитељским, светим изворима карактеристично је да поменута веза са одређеним сакралним, култним местима утиче и на начин њиховог преношења: осим усменим путем, често остају записане и у манастирским или црквеним документима (хроникама), а у новије доба и у средствима електронске комуникације (најчешће у оквиру званичних интернет-презентација самих манастира, или туристичких агенција које организују ходочасничке излете до њих, као и електронским издањима дневних новина и часописа који преносе актуелне приче о чудесним исцељењима, која се, наводно, још дешавају у њима). Све то утиче на њихову широку популарност и очуваност наратија о овој теми и до савременог доба, с великим изгледима да се тако настави и у будућности.

Jasmina Jokić, Serbia **Legends about miraculous springs and churches with holy (ever-flowing) waters as healing places**

Legends about the healing properties of monastic springs and wells (*ever-flowing waters*) were originally associated with the ancient, Proto-Slavic beliefs in the magic power of the so-called *living* (running) *water* onto which new layers of subsequent Christian interpretations were added. Official Orthodox church representatives and monastic orders found a way to tolerate such beliefs by attributing the stories about miraculous healings to particular patron saints of such springs, or by incorporating the water into church rituals, as in a ritual of reading a prayer over a sick person, when the water from such a spring can be drunk or used to wash the face or other body parts. Since these actions were inextricably linked to religious buildings (monasteries, churches, chapels), in time, these narratives became local legends that lived as long as the buildings themselves.

Regarding their transformations, i.e. changes through time, a distinctive feature of legends about miraculous, healing, sacred springs was this connection with sacral, cult places, which also influenced the way they were transmitted. Apart from oral transmission, the legends were often recorded in both monastic and official church documents (chronicles). Furthermore, in recent times they have also been transmitted by electronic means of communication (usually displayed on an official web site of a monastery, a travel agency that organizes pilgrimage trips, or electronic editions of daily newspapers and magazines with actual stories of

miraculous healings which, supposedly, still occur). All this influenced their widespread popularity and preservation until modern times, and will probably continue to do so in future as well.

* * *

Eda Kalmre, Estonia

Estonian tradition of narratives of the seemingly dead. Some historical points to formation of the tradition

‘Seemingly dead’ is used today to mark something that exists, but does not work or is not active. We find examples of this in newspaper titles - foundations are seemingly dead, hypnotic treatment in Estonia is seemingly dead, etc. From time to time, we read about descriptions of people waking from being seemingly dead. In folklore, sleeping and death have been correlative terms, comparable in a way (went to sleep, to eternal sleep, to long sleep). Sleep is a metaphor for death and also a medium of passing from one world to the other. For example, the hero fell asleep and woke in another world. In legends of the seemingly dead, sleep does not mean equal death and seeming death can instead refer to sleep. In Estonian tradition the phenomenon is called *varjusurm* /shadow death/

Plots regarding the seemingly dead are known all over the world. Today the stories spread more in the form of jokes, rumours and legends. Actually, the phenomenon of the seemingly dead is not a discovery of the past few centuries, because the earliest records of this date back to antiquity. Since the 18th century the topic has inspired poets, writers and playwrights as well as fiction. One of the best known examples is Gottfried Keller’s “Lebendig begraben”, another classical example is Edgar Alan Poe’s “The Permature Burial”.

In Estonia, as well as elsewhere in Europe, several written sources indicate that the problem of the seemingly dead was in the spotlight during the Enlightenment (from the end of the 17th century till the end of the 18th century.). Thanks to developments in medicine and general socio-political attitudes, the “line between life and death became reflexive”. Another condition was added, that it did not mean final death. For several common reasons, both journalism and the Church strengthened the fear of being buried alive. The fear of death came along with Christianity, although the Christian world view claims that if you have lived decently, your soul will have many benefits in the next world and the body will rest in peace under the soil.

My paper aims to shed some light on the Estonian historical background of the formation of the legend, adding some nuances about beliefs, medicine, literature and religion.

Эда Кальмре, Эстония

Эстонские предания о мнимой смерти. Некоторые исторические моменты формирования традиции

О мнимой смерти говорят в случае, когда что-то существует, но не функционирует или неактивно. См., например, газетные заголовки: *фонды находятся в состоянии летаргии; гипнотическое лечение в Эстонии пребывает в состоянии мнимой смерти* и т. д. Также время от времени появляются истории о людях, очнувшихся после мнимой смерти. В фольклоре сон и смерть являются до известной степени сопоставимыми коррелятивными терминами (*заснуть, заснуть вечным сном, заснуть долгим сном*). Сон — метафора смерти, а также метафора среды перехода из одного мира в другой, например, герой заснул и проснулся в потустороннем мире. В преданиях о мнимых мёртвых сон не равнозначен смерти, а мнимая смерть может означать сон.

В эстонской традиции это явление называется *varjusurm* (букв. ‘теневаая смерть’).

Сюжеты о мнимой смерти известны во всём мире. Сегодня подобные истории распространяются больше в форме шуток, слухов, преданий. Явление мнимой смерти нельзя назвать открытием нескольких прошлых столетий, ведь самые ранние памятники дошли до нас из античности. Начиная с XVIII века эта тема вдохновляла поэтов, писателей и драматургов, как и фантастика. Один из самых известных примеров — “Заживо погребённый” („Lebendig begraben“) Готфрида Келлера, другой классический пример — “Преждевременные похороны” (“The Permature Burial”) Эдгара Аллана По.

В Эстонии, как и где угодно в Европе, письменные источники указывают на то, что проблема мнимой смерти была в центре внимания в эпоху Просвещения (с конца XVII до конца XVIII века). Благодаря развитию медицины и общего социально-политического положения, “линия между жизнью и смертью стала рефлексивной”. Добавилось новое состояние, не означающее окончательную смерть. В силу некоторых общих причин страх быть похороненным заживо усиливался как журналистикой, так и церковью. Боязнь смерти прибыла вместе с христианством, хотя согласно христианскому мировоззрению, если вы жили праведно, то на том свете ваша душа будет обладать многими преимуществами, а тело будет мирно покоиться в земле.

В своём докладе автор попытается пролить свет на исторические предпосылки формирования эстонских преданий, добавив некоторые нюансы о верованиях, медицине, литературе и религии.

* * *

Зоја Карановић, Србија

Етиолошка предања о настанку локалитета и приче о Светом Сави у српској народној традицији

Предања о постанку одређених локалитета у српској народној традицији везују се за различите јунаке, неименоване и именоване, измишљене и оне који имају своје историјске прототипове. Јунаци тих предања могу бити припадници одређених полних, старосних и социјалних група: владари, ратници, свеци, обични или наоко обични људи... И сви они, без обзира на порекло и особине, у предањима о настанку локалитета задобијају атрибуте митских стваралаца, будући да учествују у обликовању елемената простора, пошто је за традиционалног човека ово равно космогонији. Поменута причања су, истовремено, својеврсно сведочанство о физичком и духовном присуству српског народа на просторима које ти локалитети маркирају, односно део су сакралне географије и, такође, представљају неку врсту његове Историје.

Међу ликовима, актерима предања српске народне традиције, најпопуларнији је Свети Сава, чији је историјски прототип био Растко Немањић (1174-1236), син великог жупана Стефана Немање и брат првог српског краља, Стефана Првовенчаног, који је и сам био оснивач српске аутокефалне цркве (1219), што му је и обезбедило повлашћено место и у фолклорној традицији. Св. Сава, у оквиру прича на задану тему, ствара воде, пећине, стене, удубљења и испупчења у стенама, која и данас носе његово име (Савин лакат, Савина стопица, Савина трпеза). А он, такође према тим причама, гради цркве и манастире, који су до данас сачувани у целини, постоје у рушевинама или само у сећању људи.

Пропитивање ових прича, с тачке гледишта њихових жанровских карактеристика и функција везаних за питање идентитета, биће предмет овог рада.

Zoja Karanović, Serbia

Etiological legends about the origin of the location and stories about St. Sava in Serbian folk tradition

Legends about the origins of certain locations in Serbian folk tradition also speak about various heroes, both named and unnamed, imagined and those with historical countertypes. Male or female, they can belong to different age and social groups; they can be rulers, warriors, saints, ordinary or seemingly ordinary men. And all of them, regardless of their origins and characteristics, obtain attributes of mythical creators in these legends about locations, because they participate in

the shaping of some elements of the environment, which is equal to cosmogony for the traditional man. At the same time, these narratives are a specific testimony to the physical and spiritual presence of Serbian people in the areas which these locations mark, i.e., they are parts of the sacral geography and a version of their History.

The most popular character in traditional Serbian folk legends is St. Sava, whose historical countertype was Rastko Nemanjić (1174-1236), the son of the great prefect Stefan Nemanja and the brother of the first Serbian king, Stefan Prvovenčani, who himself was the founder of the autocephalous Serbian church (1219), which secured him a privileged place in folk tradition as well. In narratives of this type St. Sava creates waters, caves, rocks, holes and hills in the rocks, which carry his name to this day (Savin lakat/Sava's elbow, Savina stopica/Sava's little foot, Savina trpeza/Sava's dining table). These narratives speak of Sava building churches and monasteries, some of which are still completely preserved today, some exist as ruins or others just in the memories of the people.

In this paper we examine genre characteristics of these stories and the way their functions are related to the question of identity.

* * *

Desmond L. Kharmawphlang, India

The *U Ngat puri* legends: The crafting of eco critical discourse

This paper is an attempt to (1) rediscover, in eco critical terms, the supernatural beliefs of a modern urban community and also the rhetoric and other techniques through which these beliefs are presented, (2) to investigate the disappearance of the cycle of urban legends centring around men who are believed to have conjugal relationships with female spirits supposedly living in streams and rivers and to trace eco critical discourse about this phenomenon. These fantastic creatures, called Puri in the Khasi language of North-East India, are believed to ensnare men, take them to their watery realms where humans take up temporary residence with their puri spouses and their puri offspring. They are also believed to be beautiful creatures and even today, in colloquial speech, a woman of distinct pulchritude is termed as *ka puri blei*, or the divine *puri*. The divine quality evoked here is of some significance which we shall return to in due course. The men identified as husbands of these creatures are known individuals hailing from different parts of Khasi and Jaintia hills in the state of Meghalaya in India, collectively labelled *u ngat puri* or the *puri* ensnared. This has a literary history. Although the coinage is of recent origin, the phenomenon of the *ngat puri* is very old as it figures dominantly in at least one foundation legend of great consequence and a stock of collected etiological narratives.

Дезмонд Л. Кармавфланг, Индија
Предања о *U Ngat puri*: стварање еколошког критичког дискурса

Овај рад представља покушај, с једне стране, поновног откривања веровања модерне урбане заједнице о натприродном, у еко-критичком оквиру, као и реторике и других техника помоћу којих се таква веровања представљају, а с друге стране, истраживање нестанка циклуса урбаних предања о човеку за којег се верује да је имао брачну везу са женским духовима, који су, наводно, живели у потоцима и рекама и стварања еко-критичког дискурса о тој појави.

Та чудесна створења на североисточном индијском језику *кази* називају се *puri*. Верује се да она заробе човека, одведу га у своје водено краљевство, где он привремено живи са својом *puri*, женом и децом. *Puri* су прелепа створења, тако да се чак и данас, у колоквијалном говору, за жену изузетне лепоте каже *ka puri blei* или божанска *puri*. Божанска одлика, која се овде асоцира, има своје значење о којем се у раду говори. Мушкарци, који су мужеви тим створењима, пореклом су из различитих брдских предела Казии и Цаинти, у индијској држави Мегалаја, зову се *u ngat puri* или заробљени *puri*. Порекло тог назива је књижевно. Иако је кованица настала недавно, израз *u ngat puri* веома је стар и јавља се у једној великој и важној групи предања и збирци етиолошких наратива.

* * *

Софија Кошничар, Србија
Интертекстуални аспекти предања у *Wicked* – роману фикцији
Грегорија Мегвајера

Основни предмет разматрања овога рада су интертекстуални облици предања и њихово варирање у фикционалној прози на примерима романа *Злица – живот и време Зле Вештице Запада*, роману-фантазији (*Parallel novel, Fantasy novel*) који, истовремено, алегоријски кореспондира с проблемима савременог човека у ери светске политичко-економске и културне глобализације.

Размотрени су, пре свега, дијалогски аспекти наратива романа повезани с неким етиолошким и демонолошким предањима, који се у Мегвајеровој прози појављују у своја три основна облика: као кратко саопштење-извештај, као конкретизација путем фабуле и као вишеепизодно казивање. Посебна пажња посвећена је анализи варирања етиолошких предања о настанку света и живота, као и демонолошких предања о настанку Добра и Зла главним актантима: Вилинском Краљицом Лурлином, Временским Змајем, Чаробњаком-кепецом, Кумбричком вештицом, Светом Елфабом/Злицом-Злом Вештицом Запада итд.

Имајући у виду Мегвајерово преплитање паганског и монотеистичког погледа на свет, у раду су размотрене дијалогско-интертекстуалне и интермедиијалне релације (вербални текст/ликовни текст) и варијетети тих предања с неким библијским предањима (света књига; божићни и ускршњи обичаји...). Опсервирани су и дијалогски утицаји предања на варирање бајки о злој вештици и доброј вили (варијетет са Аристејевим пчелама...).

У раду је размотрено и наратолошко питање композиционе функције предања и њихових варирања у структурирању наратива романа *Wicked*, развијању његове фабуле и сижејне мреже, с обзиром на то да се у ликовима овог романа реинкарнирају поменута бића из предања и бајки. Запажа се да је протеизам ликова и варирање фабуле Романа – чија полифонична структура прати класичну схему авантуре, кроз стални интертекстуални дијалог с ликовима и варијантама наратива предања и бајки – кључни механизам грађења и развоја ове фикционалне романескне прозе. Она је, у основи, мономит о привиду Добра и Зла, о животном путу хероине/антихероине и њеном дијаболничном развојном луку од Елфабе, преко Свете Елфабе до Злице-Зле Вештице Запада. С тим у вези, размотрени су и облици дијалога Мегвајеровог романа с фикционалним романом *Чаробњак из Оза* Френка Баумана, чији главни ликови (Дороти, Сламни Човек, Лав, Лимени Лугар, Добра и Зла Вила, Чаробњак...) такође партиципирају у роману *Wicked*.

Софија Кошничар, Србија
Intertextual aspects of legends in *WICKID* – a fantasy novel by Gregory Maguire

The main consideration of this paper is focused on the intertextual forms of legends and their variations in fictional prose, an example of which is the novel *Wicked-The Life and Times of the Wicked Witch of the West*, a fantasy novel (Parallel novel) which at the same time allegorically relates to the modern-man problems in the era of a worldwide political, economic and cultural globalization.

First of all, the dialogue aspects of the narration in the novel are related to certain etiological and demonological legends which in Maguire's prose take three basic forms: a short report, a fabulated situation, and a narrative in sequels. Special attention is paid to the analysis of varying etiological legends about the origin of the world and life as well as to demonological legends about the origin of Good and Evil, where the main actors are Fairy Queen Lurline, Time Dragon, Wizard – Dwarf, Kumbic Witch, Holly Elphaba/the Wicked-Wicked Witch of the West etc.

Taking into consideration Maguire's skillful literary interlacing of pagan and monotheistic views of the world, some dialogic intertextual and intermedial

relations (verbal text/visual art text) are also discussed, as well as variations of these stories with some biblical traditions (the Holy Scriptures; Christmas and Easter customs, etc). The dialogic influence of legends on variations of the fairy tale about the wicked witch and the good fairy is also discussed (the variant with Aristaeu's bees).

The narratological aspect of the compositional function of the legends and their variations in the narrative structure of the novel *Wicked* is also discussed, as well as development of fabula and plot network, since characters from tradition and fairy tales are reincarnated in the characters of this book. It is observed that proteism of characters and variations of the fabula – whose polyphonic structure follows the classic pattern of adventure through a permanent intertextual dialog with characters and variants of narration found in legends and fairy tales – are the key mechanisms of building and developing the prose in this fictional novel. It is basically a monomyth about the illusion of Good and Evil, about the life path of the heroine/anti-heroine and her diabolical developmental progression from Elphaba, then Saint Elphaba, and finally into the Wicked-Wicked Witch of the West. In relation to this, forms of the dialogue between the Maguire's novel and the fictional novel *The Wizard of Oz* by L. Frank Bauman are also discussed. The characters in *The Wizard of Oz* (Dorothy, the Scarecrow, the Lion, the Tin Man, the Good and the Wicked Witches, the Wizard, etc) also actively participate in the structure of *Wicked* as actors in varied stories and as actors of the basic story of the mentioned monomyth and significantly influence the flow of narration and plot.

* * *

Наталья Евгеньевна Котельникова, Россия
Рассказы о кладах: образы — сюжеты — жанры

Русскую фольклорную прозу о кладах можно рассматривать как разножанровый конгломерат рассказов, объединенных единой художественной системой. Лежащие в их основе народные представления о кладах многообразны, но взаимосвязаны между собой. При внешней аморфности рассказы о кладах имеют явно выраженные сюжетные структуры, соответствующие специфической образности и жанрово-стилевому оформлению.

Образ клада имеет древнейшие сакрально-магические черты, связь с миром мифологических персонажей, с одной стороны. С другой — он приобрел символическое значение «искушения дьявольского сребролюбивых ради», стал восприниматься не только как нежданное сокровище, но и как определенная морально-нравственная мера. В-третьих, велико значение бытового взгляда на клады как на средство достижения реального материального благополучия. И, в-четвертых, образ клада связан с исторической

памятью народа, так как клады особенно часто захоранивались в периоды исторических и социальных потрясений, связывались с историческими лицами, народами и событиями. Возможно включение представлений о кладах и в комплекс социально-утопических воззрений.

Доминирование какой-либо составляющей образа клада, направление разработки образной системы, выбираемые каждым рассказчиком в конкретной коммуникативной ситуации, определяют сюжетную структуру и жанровую модель повествования. В реальности рассказы о кладах только тяготеют к традиционно выделяемым жанрам несказочной прозы (быличкам, преданиям, легендам, устным рассказам), оставаясь переходной формой. Недействующие в каждом конкретном рассказе компоненты образа продолжают влиять на повествование, создавать различные обертоны в стилистическом и эмоциональном звучании произведения.

Показательны в этом отношении рассказы о заклятых кладах. В их основе лежат представления о том, что клады беспрекословно подчиняются заклятию, наложенному на них. Эти произведения имеют общую сюжетно-тематическую основу, но в своей конкретной образности могут создавать совершенно противоположную эмоциональную атмосферу: от трагической (о реальных человеческих жертвах) до комической (обман клада или кладущего клад «на сто голов» и т. п.), — соответственно принимая различные жанровые формы, приближаясь, например, то к сказке, то к анекдоту.

На общие сюжетные и жанровые модели накладывает свои краски и среда бытования. Так «профессиональные кладоискатели» по-своему наполняют обычные сюжетные схемы. Их рассказы содержат чрезвычайно подробное описание содержания клада, примет его местонахождения, условий овладения им, что создает специфический эстетический эффект.

Забвение ряда верований приводит к сокращению числа сюжетов и жанрово-стилевых моделей рассказов о кладах. Но поскольку тема кладов всегда актуальна, то многие традиционные явления обретают новую жизнь.

Natalia Evgenievna Kotelnikova, Russia
Treasure stories: Images – plots – genres

Russian folk prose about hidden treasures can be seen as a conglomeration of stories of different genres united by a common artistic system. Folk ideas underlying treasure stories are different, but there is a common thread. Behind their outward amorphousness there are clear and characteristic plot structures which are congruent with specific stylistic features of the genre.

To begin with, the buried treasure has age-old sacral and magical features that are related to the world of mythology. Secondly, in time it acquired a sym-

bolic meaning of a “diabolical test of greed”, of moral and ethical values. Thirdly, it is a means of achieving real material prosperity. And finally, it is related to the historical memory of the people, because the treasure is usually buried at times of historical and social disturbances and is thus related to historical characters, peoples and events.

The dominance of any of these components determines the plot structure, the way the imagery is developed by each narrator in a particular communicative situation, and the model of narration. In reality, the stories of treasures usually gravitate toward traditional non-narrative prose genres (*bylichkas*, legends, sacred legends) while remaining a transitional form. The elements that are not present in the story also influence the narration and create diverse stylistic and emotional tones in the perception of the artwork.

The stories about the cursed treasure are a case in point. They are based on the notion that there is a curse cast on the treasure. They also share a common general plot and theme, but their specific imageries create diverse emotional atmospheres ranging from tragic (about real human victims) to comic (comic replacement of difficult conditions for treasure retrieval by easier ones). They can thus take on various forms of genres ranging from story to anecdote.

Treasure hunters introduce elements of everyday reality into the general genre models. The hunters’ stories usually contain detailed descriptions of the treasure’s contents, signposts to be followed and conditions to be met. All this creates a specific aesthetic effect.

Many beliefs have been forgotten, which has caused a reduction in the number of subjects and genre models of treasure stories. But since the topic of treasure is always relevant, many traditional images find their way back into the treasure stories, taking on a new life.

* * *

Margit Köves, India

Legends and anecdotes in Péter Esterházy’s *Little Hungarian Pornography*

‘The contrast between oral modes of thought and expression and written modes took place in literary studies’ and was first of all proved in literary studies, as Walter J. Ong summarized in *Orality and Literacy*. Everyday forms of life in the 1950’s and 60’s in Hungary contained a number of genres and subgenres mentioned in the call for papers for the ISFNR (BNN) Symposium on Belief Narrative Genres, including urban legend, local legend, migratory legend, news and rumours, among others. In the area of legend and anecdote the connections with high literature are clear: legends are narratives with intense content of belief in the sacred and anecdotes are popular narratives with specific twist(s). Hungarian

prose originates from anecdotes and the form was enthusiastically accepted and adopted by most writers even if rejected by some, for example by Endre Ady and István Örkény.

The connection between joke and anecdote is emphasized, but it is also highlighted by folklore research that myth and legend can also change into anecdotes if their content of belief decreases or is lost. Heroes with miraculous power are transformed into protagonists of anecdotes, or ‘negative legends’. In his work, Péter Esterházy has used legends, news and rumours by adopting or parodying them. His novel with the provocative title, *Little Hungarian Pornography* (1984), presents minor forms of oral genres existing in the 1950’s - elementary forms of anecdotes, maxims, stories, jokes, sayings and parables.

Yuri Tynjanov writes about parody by highlighting Dostoevsky’s treatment of Gogol’s works and Gogol’s correspondence. We can discover a similar relationship between political legends and anecdotes following a deficit of political belief in a leader.

The birthday celebrations of the Secretary of the Hungarian Communist Party, Mátyás Rákosi in 1952 included the publications of a special book with stories and poems by Hungarian writers on Rákosi. Many of the pieces written specially for this book can be classified as pieces of legends. Although part of a subversive subculture, some parodies were probably circulating at the time of the publication. Esterházy’s fourteen anecdotes on Mátyás Rákosi in *Little Hungarian Pornography* are parodies of the pieces in the book and the articles which appeared in contemporary newspapers.

Маргит Кевеш, Индија

Предања и анегдоте у *Малој мађарској порнографији* Петера Естерхазија

“Сукоб између усмених и писаних облика мишљења и изражавања догодио се у књижевној теорији ” и ту је први пут и потврђен, како је Волтер Џ. Онг (Walter J. Ong) то сажето приказао у делу *Усменост и писменост (Orality and Literacy)*. У свакодневном животу 50-их и 60-их година 20. века у Мађарској, постојали су неки од жанрова и поджанрова предања, као што су урбана предања, локална предања, предања о миграцијама, вести, гласине...

У предањима и анегдотама, везе са високом литературом су препознатљиве: предања су наративи са присутним веровањем у свето, а анегдоте су популарни наративи карактеристичног обрта. Мађарска проза вуче корене из анегдоте и ту форму одушевљено је прихватила и прилагодила већина писаца, иако су је неки, нпр. Ендре Ади (Endre Ady) и Иштван Еркени (István Örkény) одбацили. У истраживању фолклора истиче се да мит и предање могу постати анегдоте, уколико из њихове садржине нестане елемент

веровања, тако да јунаци са чудесном моћи постају протагонисти анегдоте, “негативног предања”.

Петер Естерхази (Péter Esterházy) је на сличан начин користио предања, вести, гласине, присвајајући их и пародирајући их. Његово дело провокативног наслова *Мала мађарска порнографија* (1984) представља мање форме усмених жанрова које су постојале 50-их година прошлог века: основне облике анегдота, максима, прича, шала, изрека и параболоа. Јуриј Тињанов (Юриј Тинянов) пише о пародији, истичући приступ Достојевског Гогољевим делима и Гогољевој преписци. Сличан однос проналазимо у политичким предањима и анегдотама после слабљења политичке вере у вођу. Тако је, на пример, рођенданска прослава секретара Мађарске комунистичке партије, Мађаша Ракоција (Mátyás Rákosi), 1952. године, била пропраћена књигом прича и песама мађарских писаца о њему, док су у усменој субверзивној култури циркулисале пародије. И све је то ушло у четрнаест Естерхазијевих анегдота о Мађашу Ракоцију, у *Малој мађарској порнографији*.

* * *

Dilip Kumar Kalita, India **Belief narratives as history**

Assam, the north eastern state of India, has numerous ethnic groups and each of them has their own histories, oral or written. The histories of most of these people begin with a belief narrative which tries to establish the divine origin of the first monarch of the group. In the process, it can be observed that many of the originators of kingdoms were born as a result of relationships between gods and human beings. Normally, the father of such a king was a god, whereas the mother and the wife were human beings. Some of the kings even came down to this world directly from heaven.

On the other hand, some kings had magic objects regarded to be instrumental in making them successful. Parting with such magic objects would usually bring the dynasty to ruin. These kinds of belief narratives are shared by the group of that particular ethnic group and are believed to be true. Of course, modern education and perspectives have led to more pragmatic interpretations of such narratives by present day people.

Such narratives are not only told orally but also have been included in various written history books. In connection with this, it may be mentioned that Assam has a very long history of writing histories and most of the histories that were written down in the past contain such belief narratives.

Дилип Кумар Калита, Индија **Приче-веровања као историја**

У североисточној индијској држави Асам живе бројне етничке групе и све имају своје историје, усмене или писане. Оне често почињу причом-веровањем којом се утврђује божанско порекло првог владара. Даље се сазнаје да су многи зачетници краљевстава рођени из везе богова и људских бића. Отац у таквој вези обично је био бог, док су мајка и жена биле људска бића. Неки од владара су на овај свет дошли право с неба.

Поред тога, неки владари поседују чаробне предмете који су кључни за њихов успех, а кад би они прешли у туђе руке, династија би обично доживела крах. Такве приче се преносе унутар етничке групе која верује у њихову истинитост. Савремено образовање и поглед на свет данас су, наравно, довели до њихових прагматичких интерпретација.

Они се не преносе усмено, налазе се и у разним писаним историјама. Асам има дугу традицију писаних историја и многе од њих укључују и приче-веровања.

* * *

Ambrož Kvartič, Slovenia **Legends are false: Popular pseudo-scientific research into the validity of belief tales**

When a folklorist deals with the contemporary meaning of the concept of belief, he or she can investigate different actions and deeds of the folklore bearers, which help verify the truthfulness of the events and characters in the story. Activities such as ghost hunting, archive research, forum discussions, amateur archeological excavations, *legend-tripping* and other similar activities can be considered as forms of *debunking* and are based on the need to establish the verity or falseness of the story, and are used in a practical manner to verify the content of the story in order to finally come to a conclusion about its truthfulness. Some scientific methods such as experiments have recently been used which have been particularly fostered by the appearance of the internet. Such activities are then represented as scientific, although they rely on the speculative, the mystic, and even the invented.

It seems that the need for this scientific proof of truthfulness in folklore is a direct consequence of two great social and cultural (ideological) discourses. The first is journalistic discourse and is defined as an instant production of ‘the truth’. It uses anti-intellectual models of reality creation, constantly searching for the extraordinary and spectacular and, because of this, often uses the content of contemporary folklore (such as conspiracy theories). Mass consumption of its products not

only helps in the dissemination of folklore, but also makes it easier to deal with the (non)truth. The second discourse is the scientific paradigm of (logical) positivism, which insists on all scientific knowledge being confirmed by observation. Over the last two decades, a significant change has taken place as philosophical positivism moved from the scientific sphere and spread roots into the pseudoscientific areas of the internet and popular culture, thus becoming a popular positivism. This is apparent, for example, in popular TV shows with pseudoscientific deconstruction of legends, but also in the internet debunking groups which create their own mechanisms of confirmation and refutation of the validity of folk narratives.

* * *

Амброж Квартич, Словенија

Предања су лажна: популарно псеудо-научно истраживање о веродостојности предања-веровања

Кад се фолклориста бави савременим значењем појма вјеровање, он може испитивати различите акције и дјеловања носилаца фолклора, које му помажу да провјери истинитост догађаја и ликова из приче. Активности, као што су: лов на духове, архивска истраживања, расправе по форумима, аматерска археолошка ископавања, *legend-tripping* и слично, у енглеском језику називају се *debunking*. И ове дјелатности засноване су на потреби да се утврди да ли је прича истинита или лажна, а у пракси се користе за провјеравање садржаја приче и на крају пресуђују о њеној истинитости. У ту сврху почеле су да се користе и научне методе, као што је експеримент, што је интензивирало појавом интернета. Тако се ове дјелатности представљају као научне, иако се ослањају на спекулативно, мистично, па чак и измишљено.

Чини се да је потреба овог, научног доказивања истинитости фолклора, директна последица два велика друштвена и културна (идеолошка) дискурса. Први, новинарски дискурс, дефинише се као истинит производњом »истине«. Он користи анти-интелектуалистичке моделе стварања реалности, непрестано тражи изванредно и спектакуларно и због тога често користи садржај савременог фолклора (нпр. теорије завјере). Масовном потрошњом његових производа, овај дискурс не само да помаже ширењу фолклора, него олакшава бављење (не)истинитошћу. Други дискурс је научна парадигма (логичног) позитивизма, која инсистира на томе да свако (научно) знање мора бити потврђено посматрањем. У току посљедње двије деценије догодила се велика промјена, кад се филозофски позитивизам изместио из (научне) сфере и укоренио се у псеудо-научним подручјима интернета и популарне културе и тако постао популарни позитивизам. То је, на примјер, уочљиво у телевизијским емисијама, које приказују псеудо-научно раскринкавање предања, а

исто тако и у интернет *debunking* групама, које стварају властите механизме потврђивања и оповргавања вјеродостојности фолклорних наратива.

* * *

Ermis Lafazanovski, Macedonia

The legend of St. Clement of Ohrid and the petrification of the angel (devil)

The legend of St. Clement of Ohrid and the petrification of the devil is one of the oldest and most popular contemporary folk narratives not only in Macedonia but in rest of the Balkans as well. This is corroborated by the fact that the legend entitled *Sv. Kliment-Aklemi* was published in 1887 in the Sarajevo journal, *Bosanska Vila*, and a few variants have recently been published in a contemporary folk collection in Macedonia. Contemporary variants of this legend show traces of dualistic bogomilism in the deeper structure of the tale. This testifies to the archaic structure of the legend which is still interesting for both storytellers and scholars.

Ермис Лафазановски, Македонија

Легенда о Клименту Охридском и окамењивање анђела (ђавола)

Легенда о Клименту Охридском и окамењивању анђела један је од најстаријих и уједно и најпопуларнијих савремених фолклорних наратива у вези са овим свецем, не само у Македонији већ и шире. У прилог томе говори и чињеница да је ова легенда, под насловом „Св. Климентиј-Аклемиј“, објављена још давне 1887. године у сарајевском часопису „Босанска вила“, док је неколико варијаната ове легенде забележено у новије време у Македонији.

Мотивска анализа старијег бележења легенде, као и новији варијантни записи, показују да у њеној структури постоје дуалистички елементи богумилског карактера, што сведочи о архаичности ове легенде, која још побуђује занимање казивача и научне јавности.

* * *

Sandis Laime, Latvia

Narratives about the mysterious death of *Ķeņču Pēterītis*: Some folkloristic remarks

Manuscript [23] of the Archives of Latvian Folklore was compiled by Kārlis Bukums in the first half of the 20th century. This collection contains some peculiar

texts about *Ķenču Pēterītis* – a man who, according to local people’s assertions, was slaughtered by *raganas* (fairies) and *Velns* (the Devil). The belief legend motif ‘*raganas* suffocate or tickle people to death’ is quite common in north-eastern Latvia. Narratives based on this motif can be considered warning legends as they tend to illustrate different norm-breaking situations, e.g., somebody enters the abode of the *raganas* (often abandoned cemeteries) at the time of their activity (night or noon) and is punished for it. Giving a particular name to the *raganas*’ victims is a means of increasing the legend’s credibility, and strengthening the positions of tradition and concrete norms. Meanwhile, descriptions of *Ķenču Pēterītis*’ death given in several legends are quite detailed and sound realistic, so they seem to be based on a real event which took place at the end of the 19th century.

Ķenči – the farmstead owned by the father of *Pēterītis* – is situated at the foot of *Zilais kalns* (Blue Hill), which was a well known place of abode of *raganas*. Legends tell that *Pēterītis* was slaughtered at the foot of this hill. One or two generations later, oral tradition explained that fairies and the devil were involved in this murder. According to a local interpretation, *Pēterītis* was killed because his father had promised the soul of his son to the Devil in order to get money to buy a farmstead. To support this assumption, two Bukums’ informants told the “life story” of *Pēterītis*. These narratives have been constructed by combining different types of migratory and local belief legends depicting several episodes of *Pēterītis*’ interaction with supernatural beings before his death.

In this paper I will analyze the function of these legends in connection to genre related questions. This case proves that the same legend motifs and plots in different contexts have different functions. It also indicates that different genres of narratives, combined into a single story, in certain circumstances can be used for a particular purpose – in this case to resolve a social conflict existing within the community.

Сандис Лаиме, Латвия

Рассказы о загадочной смерти Петеритиса из Кенчи (Ķenču Pēterītis): некоторые фольклорные замечания

Рукопись Архива латышского фольклора номер 23 была записана Карлисом Букумсом (Kārlis Bukums) в начале 20-ого века. Коллекция содержит несколько рассказов о Петеритисе из Кенчи (Ķenču Pēterītis) — человеке, которого, как уверены местные люди, убили феи (*raganas*) и черт. Мотив легенды «феи душат или шекочат людей до смерти» достаточно распространен в северо-восточной Латвии. Основанные на этом мотиве рассказы можно считать предупреждающими легендами, так как они, как правило, иллюстрируют ситуации, в которых люди нарушают какую-либо принятую общиной норму. Например, человек отправляется на место обитания фей (обычно — забро-

шенные кладбища) в момент их активности (ночью или в полдень) и бывает за это наказан. Обычно таких людей в легендах называют конкретными именами, усиливая таким образом достоверность легенды и укрепляя позиции конкретной нормы. Между тем смерть Петеритиса из Кенчи во многих легендах описана довольно подробно и звучит реалистично, поэтому кажется, что они основаны на реальном событии, произошедшем в конце 19-ого века.

Кенчи (Ķenči) — хутор, принадлежащий отцу Петеритиса — расположен у подножия Синей горы (*Zilais kalns*), которая считалась местом обитания фей. Легенды говорят, что Петеритис был убит у подножия этой горы. Позже еще одно или два поколения это убийство связывало с феями и чертом. В контексте интерпретации местных жителей фей и черт убили Петеритиса, потому что его отец обещал душу своего ещё нерождённого сына черту за деньги, чтобы купить хутор. В поддержку этого предположения два рассказчика поведали Карлису Букумсу историю жизни Петеритиса. Эти рассказы были построены путем объединения различных мигрирующих и местных легенд, в которых изображены некоторые эпизоды из жизни Петеритиса, где он встречается и борется со сверхъестественными тварями.

В докладе функции этих легенд будут проанализированы в контексте вопросов, связанных с повествовательными жанрами. Результаты анализа доказывают, что одним и тем же мотивам и сюжетам легенд в разных контекстах свойственно иметь различные функции. Они также указывают на то, что рассказы различных жанров при определенных обстоятельствах могут быть объединены и использованы для достижения одной цели — в данном случае для разрешения существующего социального конфликта в небольшой общине.

* * *

Galina Lozanova, Bulgaria

A biblical interpretation of a folk narrative about Noah’s flood

The story about the developments on Noah’s Ark after the Devil succeeds in sneaking on board (AT 825) is well-known to both Christian (C) and Muslim (M) narrators in Bulgaria. It comprises the following motifs: (1) The Devil enters the Ark holding onto the tail of a donkey/goat and is involuntarily invited in by Noah himself. (2) The Devil in the form of a mouse makes a hole in the bottom of the Ark. He either creates mice or persuades a mouse to gnaw away at the bottom of the Ark. In some variations mice act independently of the Devil’s incitement (C). (3) A leak appears and two animals help to solve the problem: the cat who eats the naughty mouse (M) and the snake who stops up the leak with its body (curling up or using its tail – C+M). (4) The snake is rewarded by the grateful animals and Noah promising that from that time on it could eat only ‘the most delicious meat or blood

in the world'. (5) A mosquito is sent to taste the blood of all animals and to tell the others the results of the inquiry – human meat or blood appear to be 'the most delicious'. (6) A swallow intercepts the mosquito on its way back and pecks out its tongue to prevent him from telling the bad news. (7) The angry snake tries to catch the swallow but only takes hold of some feathers of its tail. (8) The mosquito can pronounce only 'zh-zh-zh' and the animals decide he wants to say that the frog's (Bulg. 'zhaba') is 'the most delicious meat or blood in the world'. (9) Noah is angry with the snake and cuts its body to pieces and then throws it in the fire.

The story is rife with etiological motifs of three types: 1) New animals appear (mice, cats, pigs – mainly in Muslim narratives; bloodsucking vermin – fleas, lice). 2) Some birds, insects and reptiles change their appearance (swallow, mosquito, snake). 3) 'natural' dietary habits of some animals are established (cats eat mice; snakes eat mice and frogs; vermin eat blood; pigs eat waste products). Only the snake's wish to eat human meat or blood seems to the other animals to be 'unnatural' and 'sinful' and they unite together against the snake to prevent it.

The motif of the snake as a 'perfidious helpful animal' who is, most probably, the snake of Genesis, 3: 1-5 is further analysed in the paper with the background of some common themes of the Abrahamic religions: the parallel between the Flood story and the story of Creation; the sinfulness of the pre-diluvian generations and the violation of the hierarchy among man and animals; and finally – the prohibition to shed human blood and the establishment of new dietary laws in Noah's Covenant after the Flood.

Галина Лозанова, България Библейска интерпретация народной легенды о Потопе

Легенда от том, что случилось после того как дьявол успел проникнуть на Корабль Ноя (АТ 825) хорошо известна и христианам и мусульманам в Болгарии. Она состоит из нескольких мотивов: (1) Несмотря на запрет, дьявол поднимается на корабль, ухватившись за хвост осла/козла, а сам Ной невольно допускает его; (2) Дьявол в образе мыши делает дыру в корабле; созданная им мышь прогрызает дно корабля; или в некоторых вариантах мышь действует самостоятельно от дьявола; (3) В корабле появляется пробоина и двое животных помогают разрешить возникшую проблему: кошка съедает мышь; змея затыкает пробоину своим телом/хвостом. (4) Змея получает награду: благодарные животные и Ной обещают, что с тех пор она получает право кормиться „самым вкусным мясом/кровью в мире”. (5) Комара посылают попробовать кровь всех животных, чтобы установить которая кровь/которое мясо „самые вкусные” – оказывается, что это человеческая кровь/мясо. (6) Ласточка выклеывает язык комара, чтобы он не мог сообщить результат. (7) Сердитая змея пробует поймать ласточку, но успевает только оторвать несколько перьев из ее

хвоста; (8) Комар, лишившись языка, успевает произнести только „ж-ж-ж” и животные решают, что он хочет сказать что „самое вкусное мясо – это мясо жабы”. (9) Ной наказывает змею – рассекает ее на куски и бросает их в огонь.

Легенда содержит много этиологических мотивов, преимущественно трех типов: 1) появляются новые животные виды (мыши, кошки, свиньи – последние в мусульманских вариантах; насекомые, питающиеся кровью – вши, блохи); 2) внешность некоторых птиц, насекомых и пресмыкающихся терпит изменения (ласточка, комара, змеи); 3) устанавливаются „естественные” питательные характеристики некоторых животных (кошки питаются мышами, змеи – мышами и земноводными; насекомые – кровью; свиньи – отбросами). Только желание змеи питаться человеческой кровью/мясом воспринимается остальными животными „противоестественным” и „грешным” и они объединяются, чтобы это желание не исполнилось.

В докладе мотив „змея-коварное животное помощник” (вероятно это змея из Книги Бытия, 3: 1—5) рассмотрен на фоне некоторых общих для Авраамических религий тем: параллели между историей Потопа и историей Сотворения; греховность допотопных поколений и нарушение установленной при Сотворении иерархии между человеком и животными; запрет проливать человеческую кровь и установление новых диетарных законов в Завете Ноя после Потопа.

* * *

Снежана Марковић, Србија Културноисторијска предања у савременим казивањима из Левча

Теренско истраживање прозног народног стваралаштва, које је пре једне деценије спроведено на простору Левча (територије која се налази у централној Србији, између Груже, Белице и Темнића), показало је изразиту доминацију културноисторијских предања у односу на остале прозне врсте. Истраживање је реализовано с циљем да се на терену, у непосредном контакту са становницима овога краја, магнетофонски забележе варијанте приповедака и предања које су присутне у савременом животу, после чега су транскрипти магнетофонских записа класификовани на основу уочених жанровских карактеристика.

Записи културноисторијских предања посматрани су синхронички (у више села), али је употребљен и дијахронички метод, кад су постојала старија бележења. При томе се обрађала пажња и на улогу казивача и посебности сваког од њих, као и на учешће заједнице у обликовању наратива. А посебно је испитивано веровање (или сумња) у «истинитост» казивања. Главне ликове историјских предања представљају јунаци који имају своје историјске прототипове и живели су у распону од шест векова (кнез Лазар, царица Милица, Прокле-

та Јерина, Никола Алтомановић, краљ Петар Карађорђевић). Али у овим предањима приповеда се и о досељеницима и досељавању, о људима од локалног значаја који се, као и познате личности, везују за поједина места, за доживљаје и збивања, обликујући се у тематске структуре општеусвојене у традицији.

У раду се испитују и прожимања културноисторијских са етиолошким и демонолошким предањима.

Snežana Marković, Serbia

Cultural and historical legends in modern narrations from Levac

Field research of folk oral prose that was conducted a decade ago in the territory of Levac (which is positioned in central Serbia, between Gruza, Belica and Temnic) has shown a significant domination of cultural and historical legends when compared with other oral genres. The research was conducted with the goal of recording the stories and legends as people narrate them today.

These historical and cultural legends were recorded in different villages and a diachronic method was also used when possible, in addition to a synchronic method. Special attention was given to the role and individuality of the storytellers as well as to the community. The storyteller's belief in the stories they told was also examined. Many historical personalities were mentioned in these historical legends, including Czar Lazar, Czarina Milica, the Damned Jerina, Nikola Altomanovic, King Petar Karadjordjevic and others. These legends also speak of newcomers and migrations, local people, their experiences and occurrences of the miraculous. All this was thematically shaped into traditionally acknowledged structures.

Our research shows that historical and cultural legends persevere and are passed on, with their basic characteristics preserved despite some evident etiological and demonic features.

* * *

Ljiljana Marks, Croatia

Belief - Memorat – Legend

Croatian research into oral tradition from the mid-19th century was prompted on the one hand by romantic patriotic zeal but, on the other, also found its underlying scholarly thread and justification within the aura of then-current European research (Kukuljević, Vraz, Valjavec). At the end of the century, Antun Radić published his *Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu* [Basics for Collecting and Studying Material on Popular Life], which was more than a mere

collection of instructions and aids for associates but rather also a programmatic document of folkloristics, a newly established field of scholarship in Croatia. Both stimuli resulted in very numerous notations of mythic legends, which are highly diverse and have been included in various ways in collections of oral prose right up until the present day. Interpretations have always depended on the profession of the researcher. However, genre issues and resulting terminological distinctions between beliefs, stories and legends have remained unresolved until today.

This paper examines the genre similarity/sameness between legends and beliefs and/or whether the term beliefs in Croatian ethnology corresponds to, and to what extent, the narrative type of memorat, the *Erlebnissage* or *Glaubensage* in oral literary research, which rely primarily on literary theoretical literature rather than on ethnological or anthropological literature. Consideration is given to the possible interpretation of beliefs as the lowest stage of legends and memorats, from whence broader narrative forms (fabulates) can later develop, or they can also submerge to a formally and stylistically neutral utterance on magical or apotropaic procedures.

Љиљана Маркс, Хрватска

Веровање – меморат – предање

Хрватска истраживања усмене традиције из средине 19. века, с једне стране, подстакнута су романтичарским родољубивим заносом, али своју научну потку и оправдање проналазе и у оквирима оновремених актуелних европских истраживања (Кукуљевић, Враз, Ваљавец). Антун Радић крајем 19. века објављује *Основу за сабирање и проучавање грађе о народном животу*, која није била само збирка упутстава и помоћ сарадницима, већ и програматски документ фолклористике, новоутемељене науке у Хрватској. Оба су подстицаја резултирала бројним записима митских предања, врло разнолико и различито уврштених све до данас у збирке усмене прозе. Интерпретације су увек зависиле од струке истраживача. Међутим, до данас су остале нерешене жанровске, па тиме и термилошке дистинкције између веровања, мемората и предања.

Рад разматра жанровске сличности/истоветности између предања и веровања, односно у њему се поставља питање да ли појам веровања у хрватској етнологији одговара, и колико, приповедачком типу мемората, *Erlebnissage* или *Glaubensage* у усменокњижевним истраживањима, која почивају пре на књижевнотеоријској него на етнологској или антрополошкој литератури. Разматра се могућа интерпретација веровања као нултог степена предања, мемората, из којег онда може да се развије шири наративни облик (фабулат), али и да потоне до формално и стилски неутралног исказа о магијским или апотропејским поступцима.

* * *

Оксана Микитенко, Україна

Формы наррации в контексте обрядового бдения над умершим: аспект прагматики (украинские и южнославянские параллели)

В докладе речь будет идти о традиционной устной повествовательной традиции погребального обряда, а именно о ритуально регламентированной традиции наррации (в различных ее проявлениях и различном жанровом оформлении) во время определенного момента традиционного обряда — ночного бдения над умершим в украинской и балканославянской фольклорной традиции. Останавливаясь именно на нарративной традиции, прежде всего на библейных и космогонических легендах, мифологических и исторических преданиях и рассказах, повериях и верованиях, быличках-меморатах и бывальщинах-фабулатах, а также личных воспоминаниях, слухах, небылицах и пр., попутно будем касаться и иных форм вербальной обрядовой парадигмы, бытующих в ритуале ночного бдения, — плачей, песен религиозного характера, загадок, игровых текстов и т. д., если функционально и семантически данные формы словесного выражения соответствуют тексту нарративному, иначе говоря, когда вербальные единицы становятся знаками-эквивалентами в контексте обряда, что учитывает возможность постановки вопроса «эквивалентности относительно любого речевого акта» (Якобсон).

Oksana Mykytenko, Ukraine

Forms of narration in the context of ritual vigil over the dead: The pragmatic aspect (Ukrainian and South Slavic parallels)

This paper deals with the issue of oral narrative tradition of funeral rites in its various manifestations during the ritual vigil over the dead. Special attention will be paid to Christian cosmogonic, mythological and historical legends, personal recollections and gossip. We will also deal with other forms of verbal ritual paradigms of the ritual night vigil – laments, riddles, dramas, etc. when they functionally and semantically correspond to a narrative text, in other words, when verbal units become equivalent signs in the ritual context, bearing in mind the possibility of questioning the “equivalence of any speech act that refers to it” (Jacobson).

* * *

Нада Милошевић Ђорђевић, Србија

Осврт на истраживања предања у српској науци

Рад даје синтетичан преглед истраживања предања у српској науци, од првих разматрања Вука Караџића, који се на иницијативу Јакова Грима за предања заинтересовао средином 19. века, преко важнијих потоњих ставова према овој нарративној грађи, до савремених истраживања.

У раду су издвојена два вида прилаза предањима. У првом и основном виду, предања се сагледавају као жанровске категорије у оквиру усмене приповедне прозе и њихово проучавање прати се кроз фазе развитка српске фолклористике. У почетној фази, предања се набрајају са приповеткама у једној равни. Уочавањем њихове различитости од приповедака, с једне стране, као и пресека заједничких елемената самих предања (нпр. веровање у «веродостојност» казивања; потреба за објашњавањем, итд.), долази до њиховог издвајања, али се поставља и питање да ли она, уопште, припадају уметности речи. С друге стране, запажање њихове хетерогености, у оквиру издвојене скупине, доводи до првих покушаја класификација уз многобројне термилошке неуједначености, условљене већ усвојеним појмовима у локалној или општенационалној традицији. Развитком историје и теорије народне књижевности (што је у српској научној средини уобичајен и дуготрајни назив за фолклористику), преовлађује становиште да предања јесу књижевна уметност. У зависности од критичких правца, изучавају се сужејно-тематске основе предања, варијанте и паралеле, трага се за пореклом мотива, да би тек друга половина 20. века донела разматрања о њиховој типологији, структури, морфологији, друштвеној функцији, стилизацији, начину интерпретације, комуникационом ланцу, семантици, семиотици итд. Блиска српској фолклористици и зато што ју је на својеврстан, емпиријски начин антиципирао Вук Караџић, век пре него што се појавила – будимпештанска категоризација предања из 1963. постала је реперна тачка за дистинкцију између жанрова, а самим тим и за препознавања њиховог узајамног прожимања са другим врстама. То, по себи се разуме, није значило «преузимање права» проучавања предања од «фолклора идеја», већ самим тим што предање јесте отворена форма. Напротив. До изражаја долазе мултидисциплинарна истраживања, која се већ у првој половини и средином 20. века баве односом вербалне усмене традиције према култури и историји.

Истраживање предања у оквиру других наука, где она нису основни предмет разматрања, представља други вид прилаза. Ако и оставимо по страни појединачна формална ограђивања етнолога од народне књижевности, она им, у суштини, служе као извор и потврда етнологских и етнографских чињеница, да би се у многим студијама вербално и невербално исказивање традиције сматрало комплементарним.

Посебно место заузима српска историјска наука, у којој историјска и културно-историјска предања нису била само у функцији тумача историје. Она су, превасходно, на релацији: историјска истина/уметничка транспозиција, са научном дистанцом или без ње, зависно од развоја историографије – откривала своју трајну духовну и психолошку моћ, убедљиво се наметнувши као посебна категорија, са свим својим жанровским својствима.

Nada Milošević Đorđević, Serbia

A survey of approaches to legends in Serbian scholarship

This paper hopes to offer a short survey of approaches to legend as a genre in Serbian scholarship, beginning with the attempt made in the 19th century by Vuk Karadžić, under the direct influence of Jacob Grimm, and ending with contemporary research.

For the sake of clarity, we tried to follow the phases of this research.

It seems that Karadžić's approach to legends was neglected for quite some time during the first phase. There were no theoretical distinctions between legends and folktales during the second half of the 19th and the first decade of the 20th century. Numerous studies of oral narratives in general relied on current literary criticism, discussed history and development of narratives, their origin, migration and parallel motifs. Consequently, specific qualities of legends have been recognized, alongside with the problem of terminological inconsistency.

In the second phase, a classification of legends established in Budapest in 1963 (Tagung der Sagenkommission of ISFNR) which was later further developed, were acknowledged by Serbian folklorists, mainly because of the compatibility of that classification with Karadžić's initial observations and which was confirmed by fieldwork.

Folklorists, anthropologists and historians of oral literature shared a common interest in legends which increased in the second half of the 20th century. Scholars interested in legends discussed their stylization, typology, structure and content as well as important characters, morphology, social functions, semantics, semiotics, etc. The genre was permanently defined in relation to truth and belief, and the narrator's view of the events recounted.

The specific problem of this research has been the correlation between historical legends and historical events, materialized as a 'historical truth'.

* * *

Maria Ines Palleiro, Argentina

The ghost of the church: Rites and belief in an Argentinean urban legend

In this presentation, I deal with an Argentinean ghost, Felicitas Guerrero. Felicitas was a young widow who actually existed at the end of the 20th century. She was about to get married for the second time when she passed away under mysterious circumstances. It is said that she was killed by one of her two lovers a few days before her engagement. After her tragic demise, her family built a Catholic temple in her memory, the Church of St. Felicitas, where she was buried. From that moment on, it has been said that her ghost can be seen from time to time on the top of the church, especially on the night of the anniversary of her death.

Because of her tragic love story, Felicitas is considered by young people as a protector against unrequited love. This is why young girls used to leave a white handkerchief tied to the door of the church as a ritual offering to Felicitas asking for her protection in their love affairs.

In this paper, I analyse an oral narrative classified as the 'urban legend' of Felicitas, and its intertextual connection with other discursive manifestations regarding her tragic history. I consider both a film and other narrative texts such as the one placed in the main room of the small museum of the Church of St Felicitas. Felicitas' biographical references are related to the history of the Barracas neighbourhood as well as to the belief legend in her ghostly apparition. Some references in a tourist itinerary that takes place every year during the Night of Museums when this small museum is freely open to the public are also included. Although this itinerary is focused on historic aspects, visitors are also told about the Felicitas legend.

This analysis is contextualized as a part of some more extensive research into haunted girls and houses in the urban area of Buenos Aires and the fictionalization processes of history in belief narratives. These narratives are seen as a poetic invention of an ancient 'European tradition' for 'new' Latin American urban centres such as Buenos Aires.

Марија Ињес Палеиро, Аргентина

Дух из цркве: обреди и веровања у једном аргентинском урбаном предању

Тема овог рада је аргентински дух Фелиситас Гереро (Felicitas Guerrero). То је била млада удовица која је живела крајем 19. века и умрла под чудним околностима непосредно пре своје друге удаје. Верује се да ју је убио један од двојице љубавника, неколико дана пред веридбу. После тра-

гичне смрти породица је у њену част изградила католички храм, цркву Св. Фелиситас, у којој је и сахрањена. Од тог времена њен дух се, с времена на време, појављује на врху цркве, а поготово у ноћи на годишњицу смрти.

Због њене трагичне љубавне приче, млади узимају Фелиситас као заштитницу од неузвраћене љубави, па су девојке имале обичај да везују белу марамицу на вратима цркве, као ритуалну понуду Фелиситас, молећи је за заштиту у љубави.

У раду се анализују усмени наративи класификовани као “урбана предања” о Фелиситас и интертекстуалне везе с другим дискурским манифестацијама њене трагичне историје. Анализују се и филм и други наративи, попут оног који се налази у главној просторији малог музеја у цркви Св. Фелиситас. Њени биографски подаци доводе се у везу са историјатом области Баракас, као и туристичким обиласком који се сваке године организује у оквиру манифестације “Ноћ музеја”, кад је улазак у овај мали музеј бесплатан за посетиоце. Иако је туристичка манифестација углавном фокусирана на историју, посетиоци том приликом чују и предање о Фелиситас.

Шири контекст ове анализе је истраживање предања о уклетим девојкама и кућама у урбаном контексту Буенос Ајреса и процесу фикционализације историје у предањима. Такви наративи сматрају се поетским остварењима древне “европске” традиције који су везани за “нове” латиноамеричке урбане центре, какав је Буенос Ајрес.

* * *

Јеленка Пандуревић, Република Српска, Босна и Херцеговина Усмена историја поражених. Женски наративи у породичним причама о Другом свјетском рату

Тема овог рада су лична казивања и животне приче о страдањима, поразима и материјалном губитку српских породица које су се, на крају Другог свјетског рата, нашле на страни поражених. Усменост се, у овом случају, јавља као изнуђен феномен, будући да је историјска истина, која се приповиједа, супротстављена „званичној“, писаној историји, па се и комуникација нужно успоставља у малим групама. Мада, превасходно, јесу *усмена историја*, утисак је да су ове породичне, „приче из живота“, заправо аутентичан доживљај историјског збивања, структуриран према препознатљивим мотивима и моделама усмене књижевне традиције, на чему се у раду и инсистира.

Из мноштва теренских записа изабрани су „женски наративи“: казивања жена и она причања у којима су у средишту приповједног интереса управо жене. Уочено је да су, не поштујући забрану сјећања на страдања ближњих, који су понијели стигму „домаћих издајника“, жене биле истински

чувари породичног памћења, нехотично се супротстављајући службеној историји. Емпатија која се открива у исказима женских казивача обликовала је исти, „фактографски“, предложак у форми блиској меморату, инсистирајући на психолошком и емотивном, на трагедији жене која страда на вјетрометини мушких идеолошких и политичких обрачуна, док су мушкарци казивали фабулат, свдећи конкретну женску судбину на егземпл.

Jelenka Pandurević, Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina Oral history of the defeated. Women's narratives in family stories about the Second World War

This paper outlines personal narratives and life stories of the suffering, defeat and material losses of several Serbian families, who, at the end of the Second World War, found themselves on the side of the defeated. Orality in this case is an extorted phenomenon, since the historical truth told conflicts with the ‘official’, written history and communication necessarily occurs among the members of small groups. Treated as primarily oral histories, these family ‘life stories’ are actually authentic experiences of different historical events structured into distinct motifs and models of oral literary tradition.

From a variety of field notes, we have chosen ‘women’s narratives’ including not only narratives of women themselves but also narratives that have women as their focus. Disregarding the ‘forbidden’ memory of the suffering relatives labelled as ‘domestic traitors’, it was women who emerged as the true guardians of these family memories, inadvertently challenging the official history. Empathy, which is revealed in the testimonies of our female informants, shapes the same ‘factual’ template in the form close to a memorate, insisting on the psychological and emotional aspects of women’s peril and suffering in the background of their men’s ideological and political battles, who, having control over the fabulate, reduced the actual woman’s fate to an exemplum.

* * *

Соња Петровић, Србија Легенде о Богородичиним чудима стварања обиља од оскудице

У раду се говори о легендама о Богородичиним чудима, везаним за манастир Свете Катарине на Синају, Велику Лавру на Атосу и манастир Мрзеницу у Србији. Легенде, бележене у распону од XII века до наших дана, познате су из путописних записа, житија, збирке Богородичних чуда Агапија

Ландоса Крићанина, *Спасење грешних* (Венеција, 1641), коју је с грчког превео и допунио Самуило Бакачић 1684. године, у скиту Свете Ане на Светој Гори, као и из савремених теренских истраживања у Србији.

У зависности од варијанте, божанска сила на чудесан начин оскудицу претвара у обиље и тако омогућује монасима да остану у манастиру.

Преглед варијаната показује велику виталност теме и еластичност структуре која се обично састоји од ових елемената: 1) недостатак (глад, несташница уља, муве, змије, гамад, напад Сарацена), због кога монаси одлучују да напусте манастир; 2) изненадна појава више инстанце (Богородица, Мојсије, Света Катарина), која забрањује напуштање манастира; 3) чудо (чудесно уклањање недостатка или успостављање обиља); 4) промене у рељефу (градња цркве, избијање извора из стене ударом штапа).

Анализа легенди расветљава процесе традиције везане за локализацију и историзацију, мењање ликова и функција, сажимање радње, жанровске промене, промене условљене контекстом, културну идеологију на којој легенда почива.

Sonja Petrović, Serbia

Legends about the Virgin Mary's miracles of creating abundance instead of shortage

The paper discusses legends about the Virgin Mary's miracles related to the Monastery of St. Catherine at Mount Sinai, the Great Lavra on Mount Athos, and the monastery Mrzenica in Serbia. These legends, recorded during a time span starting from the 12th century onward, are known from travellers' accounts, hagiographies, the collection of the Virgin Mary's miracles by Agapios Landos from Crete, and *The Salvation of the Sinful* (Venice, 1641), which was translated from the Greek and supplemented by Samuilo Bakačić in 1684 in the skete of Saint Anne on Mount Athos, as well as from contemporary field research in Serbia.

Depending on a legend variant, the divine force turns shortage into abundance in a miraculous way, thus enabling the monks to remain in the monastery.

The survey of these legend variants shows the great vitality of the theme and elasticity of the structure which normally consists of the following elements: 1) deficiency (famine, lack of oil, fleas, snakes, vermin, attack by Saracens), which causes the monks decide to abandon the monastery; 2) the sudden appearance of a divine force (the Virgin Mary, Moses, Saint Catherine), which bans the monks from leaving the monastery; 3) miracle (miraculous removal of shortage or restoration of abundance); 4) changes in scenery (building of a church, striking a rock with a staff to open up a spring).

Analysis of legends sheds more light on traditional processes related to localization and historicisation, adaptation of characters and functions, summing up

of action, genre transformations, changes conditioned by the context, and cultural ideology on which the legend is based.

* * *

Valentina Pitulić, Србија

Преживели облици предања на Косову и Метохији и њихова функција у новонасталој животној стварности

Рад се бави предањима са Косова и Метохије, имајући у виду постојеће записе и преживеле облике на терену. Специфичне поетске карактеристике ових предања, као и њихова разноврсност, богата су грађа за аналитичан приступ који би показао који облици предања су доминантни. У богатој грађи уочава се неколико група предања која се односе на историјске догађаје, везане за Милоша Обилића, кнеза Лазара, Косовски бој, божуров цвет, светитеље, као и предања везана за хтонска бића (чума, ђаволи, непоменици, вампири, баба...).

У раду се говори о предањима везаним за појаве битне за одржање српског бића на Косову и Метохији. Занимљиво је који су облици народног предања преживели после егзодуса Срба са вековне српске територије. Одласком једног дела српског живља, нестали су и одређени облици народног предања.

Рад се бави преживелим облицима, с тенденцијом праћења њихове промене у оквиру ужих етничких група, са посебним освртом на психолошку функцију ових наратива у новонасталој животној стварности. Циљ је да се, на основу записа са терена, сачини увид у актуелну ситуацију, везану за живот предања на Косову и Метохији, у контексту глобалне политике, која је снажно присутна на овој вековној српској територији.

Valentina Pitulić, Serbia

Remaining legends in Kosovo and Metohija and their function in new life circumstances

This paper deals with legends from Kosovo and Metohija, taking into account both the existing records and the forms found today *in situ*. Specific poetic characteristics of these legends, as well as their versatility, provide rich material for an analytical approach, which can show the prevailing forms of legends. This rich material has revealed several types of legends about historical events involving Milos Obilic, Czar Lazar, the Battle of Kosovo, the Kosovo poppy, and saints, as well as legends about chthonic creatures (Chuma, devils, the Unmentionables, vampires, Baba, etc.).

Legends about events important for the survival of the Serbs in Kosovo and Metohija are discussed. It is interesting to see which forms of the legends survived

after the exodus of Serbs from this ancient Serbian territory. After a large number of Serbs left the area, certain forms of the legends disappeared.

The surviving forms are therefore analysed in terms of their modifications within narrow ethnic groups, and special emphasis is placed on their psychological function within new life circumstances. The purpose of this paper is to examine the current situation with respect to the legends in Kosovo and Metohija from records made *in situ* and in the context of global politics, which is very much present in this ancient Serbian territory.

* *
* *

Данијела Поповић, Србија

Прилеже мрак на планине: прилог проучавању хронотопа демонолошких предања

У овом раду истражује се унутрашња временско-просторна равн демонолошких предања, при чему је пажња посвећена димензији времена. Издвојени су сегменти текста у којима се она уочава (појављивање нечистих сила – шири и ужи интервали, ниво године, ниво дана; секвенце пре и после сусрета са демоном; објава и нестајање демона; период у којем се радња одвија и слично). Анализују се облици изражавања времена, указује на нивое формулативности, издвајају елементи који представљају особеност предања као жанра и демонолошког предања као посебне његове врсте, указује на функцију темпоралних исказа.

Истраживање је засновано на грађи бележеној на територији Србије од седамдесетих година 20. века до 2005. године и објављеној у периодичним публикацијама и збиркама. Тако сачињен корпус омогућава, поред осталог, увид у сферу развоја и промене облика.

Danijela Popović, Serbia

The darkness lay down on the mountains: A contribution to the study of the chronotope of demonological legends

The paper investigates the inner time-space structure of demonological legends, and the focus is on time. Textual segments where this can be observed are singled out (appearances of evil forces – wider and closer intervals, a year level, a day level, sequences before and after the encounter with the demon, the period during which the action takes place etc). We analyze the way time is expressed, specify the levels of formulaicness, single out elements which are characteristic for legends as a genre and demonological legends as a subgenre, and accentuate the function

of temporal expressions. Our research is based on the material recorded in Serbian territory between the 1970's and 2005 and published in periodicals and collections of legends. This corpus enables insight into the development and change of forms.

* *
* *

Jana Pospíšilová, Czech Republic

Jokes and horror stories – the liveliest oral literature of today's children?

In the world of children, direct communication is carried out through various forms different from those of adults. Forms of children's communication are humorous or mocking verses, plays on people's names, various doggerel rhymes that are part of the children's repertoire along with anecdotes, stories from life, legends, urban legends and horror stories. We see these forms as part of the oral tradition; children's folklore passed down through play, interest activities and in school.

In this article I work with my own field research and collections gathered during the 1990s. My interpretations draw on studies by Oldřich Sirovátka, Lutz Röhrich, Milan Leščák, Lea Virtanen and others. On the basis of my research among children in both urban and rural environments in the Czech Republic, my observation is that the most [vibrant] part of children's communication are humorous or mocking verses and sayings, and horror stories. The basic question of the article is whether there is a tendency toward superstition and belief in supernatural phenomena and beings (transcendence); I also talk about how laughter and mocking depend on various factors such as gender, age or the manner/degree of a child's socialization. Folklore genres and ways of communication in the children's world are limited to a certain age group; they do not cease to exist, however, when their bearers reach adulthood, but are passed down to the next generation of children, being subject to the process of transformation.

Jana Pospíšilová, Република Чешка

Шале и страшилице – најживљи делови усмене књижевности данашње деце?

У дечјем свету, директна вербална комуникација остварује се у различитим облицима који су другачији од комуникације одраслих. Неки од тих облика су: хумористични и подругливи стихови, ругалице на рачун имена, различите изреке, које су, поред анегдота, мемората (*Lebensgeschichte*), предања (*Sage*), урбаних предања и страшилица, саставни део дечјег репертоара. Ови облици делимично произилазе из усмене традиције и сматрају се фолклором деце. Негују се међу вршњацима у групи коју спајају игра, школа или заједничко интересовање.

Рад је заснован на властитој грађи која је прикупљена крајем 20. века, теренским истраживањем. Интерпретација грађе ослања се на студије Олдриха Сироватке (Oldřich Sirovátka), Луца Рериха (Lutz Röhrich), Милана Лешчака (Milan Leščák), Леа Виртанена (Lei Virtanen) итд.

На основу истраживања, реализованих међу децом у градској и сеоској средини у Чешкој, уочава се да су најживљи делови дечје комуникације хумористични и подругљиви стихови и песмице, с једне стране, а страшилице, с друге стране. Основно питање на које одговара овај рад јесте да ли, и на који начин, сујеверје и веровања у натприродне појаве и бића, али и наклоност хумору и исмевању, зависе од различитих фактора (на пример од пола, старости и начина/степенa социјализације детета). У сваком случају, може се рећи да преласком казивача у категорију одраслих ови облици казивања не нестају, него се предају другим генерацијама деце и подлежу процесу трансформације.

* * *

Недељко Радосављевић, Србија

Влатко Вуковић у народним предањима Ужичке Црне Горе

У Ужичкој Црној Гори (западна Србија), чије је становништво досељено из Херцеговине у 18. и 19. веку, постоји усмена наративна традиција, која се везује за постојеће археолошке локалитете, за које месно становништво казује да су остаци цркава и манастира. Њихову веродостојност, међутим, археологија и историографија нису потврдиле. Поменута предања говоре о томе да је на путу за Косово (1389), велики војвода Босанског краљевства Влатко Вуковић (који је, такође, живео у области Херцеговине и заиста учествовао у боју на Косову), на поменутим местима причестио војску, коју је водио у помоћ кнезу Лазару. С обзиром на то да је становништво Ужичке Црне Горе херцеговачког порекла, досељено знатно након настанка тих археолошких локалитета, претпоставља се да је оно своју вишевековну традицију дислоцирало у нову средину. Тако да је ово не само доказ о пореклу становништва овог краја, већ и о начину живота усмене наративне традиције. Грађу за овај рад представљају усмена предања, која је аутор рада прикупио од локалног становништва на терену.

Nedeljko Radosavljević, Serbia

Vlatko Vuković in folk legends from Užička Crna Gora

There is an oral narrative tradition related to archaeological locations in Užička Crna Gora, an area in West Serbia which is populated by the descendants

of people who came from Herzegovina in the 18th and 19th century. The local people believe that these archaeological locations are remnants of churches and monasteries, but this has not been confirmed by archaeological or historiographical evidence. According to the legends, it was at these locations that the Great Duke of the Kingdom of Bosnia, Vlatko Vuković, (who also lived in Herzegovina and fought at the Battle of Kosovo) gave communion to his army which he led to Czar Lazar's aid. Knowing the origin of these people and that they came to Užička Crna Gora considerably later than the archaeological locations had been created, a possible explanation could be that they brought their centuries-old tradition to this new environment. These legends are therefore not only proof of their origin, but also of how oral narrative tradition is developed. This paper is based on oral legends collected from the local inhabitants during field research.

* * *

Немања Радуловић, Србија

Народна предања о судбини – жанровска и термилошка разматрања

Пре пола века је Р. В. Бредних (R.W.Brednich), у монографији о веровању и приповедању о судбини, предложио да се наративи о овој теми посматрају засебно, као облици који се налазе између уобичајене поделе на приповетке и предања. У раду се изнова пропитује овај предлог и разматрају следећи типови: 930, 930А, 931, 934 као и 735+460В+737В* (тип Усуда, посматран као регионално одређен). По прихваћеној класификацији, ови облици су најближи предању, али се по неким карактеристикама – првенствено егземплярности – приближавају и легенди. Тип Усуда структурално је близак бајци или новели, али језгро приповетке је сродно легенди. У раду се пропитује и могућност да ли тематика и на који начин може да послужи као критеријум за класификацију.

Nemanja Radulović, Serbia

Belief legends about fate – genre issues and terminological proposals

Half a century ago, in his famous FFC monograph, R.W.Brednich suggested that narratives about destiny should be regarded as a genre of its own, somewhere between tales (Märchen) and belief legends (Glaubenssagen). The aim of the paper is to re-examine this proposal. For this purpose we will take into consideration the following types (after the 1961 AaTh Index, and Uther's 2004 revision): 930, 930A, 931, 934 (subtypes included). Attention will be paid to 735+460B+737B*, too, which may be called the Usud type (it is usually regarded as a conflation of

types, but the distribution of the type in Serbian material justifies naming it as a distinct type). Using the accepted classification, these forms are closest to legends (Sagen) but taking exemplarity as a criterion we would suggest a new term: 'pagan religious tale'. The Usud type is, in its structure, close to a fairy tale or a novella, but the very core of the narration is similar to a religious tale, which justifies the new term. It seems that the thematic principle (the theme coming from folk beliefs) can be a basis for discerning some new sub genres.

* * *

Јелка Ређеп, Србија

Судбина Муратовог убице (историјски извори и предања)

Косовска битка одиграла се 15/28. јуна 1389. године између Срба и Турака. Српску војску предводио је кнез Лазар, а уз њега су били његов зет, Вук Бранковић и они обласни господари кроз чије територије су пролазили Турци. Краљ Твртко је послао одред војске, на челу са Влатком Вуковићем. Турску војску водио је султан Мурат I, а са њим су били у боју и његови синови, Илдириџ Бајазит и Јакуб Челебија. Битка није трајала дуго, завршила се у преподневним часовима. Сукоб је био жесток, жртава је било много са обе стране, само што су губици били судбоноснији за малу српску државу, но за моћну турску царевину.

У науци је много писано о исходу битке, поготово што извори из године боја, 1389, не говоре о победи Турака. Сматра се да је битка имала један исход, а другачије последице, да се чак може говорити о победи хришћана, чему је допринело убиство султана Мурата, а тек се, временом, видело да је победила економски и бројно јача страна, тј. Турци. Осим тога, Бајазит је одмах после битке напустио бојиште и отишао у Једрене, да за себе обезбеди избор за Муратовог наследника. Писце турских извора највише занима на коме је одговорност за Муратову смрт, да ли је султан напуштен или је сам Мурат наредио чаушима да му припусте неверника.

Косовска легенда почела је да се ствара врло рано – од краја 14. и почетка 15. па до краја 17. века, кад је забележена у завршном и целовитом облику, у рукописној *Причи о боју косовском*.

Бавећи се овом проблематиком, пратили смо развитак појединих мотива предања. Питање судбине Муратовог убице, после султанове смрти, свакако је једно од важних питања у изворима и предању. И док старији извори кратко бележе Милошево убиство, у усменом предању и појединим списима детаљније је описан трагичан крај Муратовог убице.

Предање о смрти Муратовог убице на Косову 1389. године, предање о Милошу Обилићу, спада, по међународној класификацији, у културно-историјска предања. Ово предање о Муратовом убици је из усменог вида прешло

у домен писаног па се тако нашло забележено у перашкој драми, забележеној перашкој бугарштици (обе из 17. века) и у *Причи о боју косовском* (17-18. век).

Јелка Ређеп, Србија

The fate of Murad's killer (historical sources and legends)

The Battle of Kosovo took place in Kosovo on 15th (28th) of June 1389, between the Serbs and the Turks. The Serbian army was lead by Czar Lazar and on his side were his son in law Vuk Branković and other noblemen whose lands the Turks had passed through. King Tvrtko had sent a contingent led by Vlatko Vuković. The Turks were led by the sultan Murad I, and his two sons, Yildirim Bayezid and Yakub Celebi were with him. Murad was in the middle, Bayezid on his right, Yakub on his left. The battle did not last long; it ended before the noon. The clash was fierce and there were many casualties on both sides, but the losses were more fatal for the small Serbian state than they were for the powerful Turkish empire.

A lot has been written about the outcome of the battle, especially because the sources dating from 1389, the year of the battle, do not speak of Turkish victory but emphasize the victory of the Christians or an unresolved outcome. It is believed that the battle had one outcome but different consequences, that it is even possible to speak of a Christian victory, and that only with time it was realized that the actual winner was the economically stronger and more populous side, i.e. the Turks. The fact that Sultan Murad was killed undoubtedly contributed the impression of a Turkish defeat. Besides, Bayezid left the battlefield immediately after the battle and went to Yedrene to secure his election as Murad's heir. Turkish sources were most interested in who was responsible for Murad's death, whether the sultan had been abandoned, or it had been Murad himself who ordered the chiauses to let the infidel in.

The legend about Kosovo began early on, and was developed over years and centuries, from the end of the 14th until the end of the 17th century, when the final version was recorded in the manuscript *Priča o boju kosovskom* (*The story of the Battle of Kosovo*).

We follow the development of some of this legend's motifs. After the sultan's death, the destiny of his killer was among the important questions dealt with in historical sources and legend. And while Miloš's death was mentioned only briefly in older sources, oral legends and some manuscripts offered a more detailed description of his tragic end.

According to international classification, the legend of the death of Murad's killer, Miloš Obilić, in Kosovo in 1389, belongs to historical and cultural legends. This legend passed from the oral into the written domain, and was therefore recorded in a drama from Perak, in a part of a *bugarštica* ballad from Perak (both from the 17th century) and in the *Story of the Battle of Kosovo* (17th-18th century).

*
* *
*

Sanita Reinsons, Latvia

Belief and disbelief in the discourse of getting lost

Getting lost is a paradox that has never ceased to exist despite urbanization, improved pedestrian and transport infrastructure and technological diligence in creating devices to help people orient themselves. The discourse of getting lost has a longstanding and continuous tradition in Latvian society. Folk legends that have been regularly documented since the middle of 19th century suggests that *vadātājs* ('the one who misleads' – a mythological being ordemonic spirit) is responsible for misleading people in forests, swamps and elsewhere. *Vadātājs* possesses its victim and distracts him /her and causes him /her to lose the sense of where he/she is. *Vadātājs* has maintained 'authority' in the field of disorientation up until the present day and has even gained significant popularity within modern society, becoming a symbol of losing one's way in the broadest meaning of the word. It is *vadātājs* who is responsible for misleading people and making them see things the wrong way, lose the thread of words and thoughts, and get lost in life, relationships, feelings etc.

During the last eight years I have carried out fieldwork by having conversations with Latvian people of various ages about their experiences of getting lost. I have asked them to interpret and explain their experiences, what they think of *vadātājs* and of getting lost in general. In this paper I analyze the differences in interpretations in archived legend material of getting lost and oral narratives collected recently, and discuss the interplay of traditions of belief and disbelief in the on-going discourse of getting lost.

Санита Рейнсонс, Латвия

Вера и неверие в дискурсе заблуждения

Сбивание с пути, заблуждение — это парадокс, который не переставал существовать, несмотря на урбанизацию, улучшение пешеходной и транспортной инфраструктуры и технологическое усердие в создании устройств, помогающих людям в ориентировании. Дискурс заблуждения имеет давние и непрерывные традиции в латвийском обществе. В народных преданиях, которые регулярно документировались с середины 19-го века, упомянуто, что *vadātājs* («тот, кто вводит в заблуждение» — мифологическое существо, демонический дух) несет ответственность за сбивание с пути людей в лесах, болотах и других местах. *Vadātājs* овладевает своей жертвой и заставляет его/ее терять понятие того, где он/она находится. *Vadātājs* сохранил свой «авторитет» в сфере дезориентации до наших дней и даже получил заметную популярность в

современном обществе, став своего рода символом феномена заблуждения в самом широком смысле этого слова. *Vadātājs* — Это тот, кто затуманивает человеку глаза и рассудок, отвлекая от намеченной цели и заставляя бесплодно блуждать по кругу — в словах, мыслях, письме, чувствах, лжи, жизни и т. д. *Vadātājs* — Это тот, с кем можно делить ответственность за случившееся.

За последние восемь лет автор провела полевое исследование по теме, беседуя в Латвии с людьми разных возрастов об их опыте в заблуждении. Их просили проинтерпретировать и объяснить свои переживания и рассказать, что они думают о *vadātājs* и заблуждении в целом. В докладе будет проанализировано различие интерпретации заблуждения в архивированных материалах народных преданий и в собранных недавно устных повествованиях и обсуждено взаимодействие традиций веры и неверия в дискурсе заблуждения.

*
* *
*

Carlos Sabarimuthu, India

The study of belief narratives in South India

Although the study of folktales, ballads and proverbs in South India was begun by the colonial Westerners who collected them, paving the way for the study of these genres later, these legends have eluded systematic study. Legends have been mixed with fairy tales and other groups of tales. Even a recent folktale collection by scholars of folklore, Blackburn and A. K. Ramanujan, mixes an etiological legend with folktales. Max Luthi closely compared a typical legend with a fairytale and revealed a few delineating features which point out clear boundaries separating these two genres. According to him, a legend arises from an overwhelming encounter of the inner world with the surrounding world.

Although South Indian folklore is studied at many Universities, we have yet to come across a meaningful collection of legends, let alone a collection where religious legends are separated from the etiological or legends of nature from those about animals. Confusion prevails in attempts to separate traditional legends from modern ones. Even though there are a few collections of folk beliefs and superstitions, there has been no scholarly attempt to differentiate belief narratives from beliefs. Modern legends as a separate group of belief narratives is an exciting field of study set against the background of traditional South India which is fast modernizing in the context of establishing contact with the most cosmopolitan centres of the world through computer related technology. Three such important cosmopolitan centres, Bangalore, Hyderabad and Chennai are in the South.

The recent interest in the study of contemporary legends has not caught on in the academic circles of South India even though hundreds of PhD theses have been completed which focused on the area of folklore.

There is a legend, reported as an undistinguished folk narrative of the tribe of Mannan of Idukki District of Kerala, India, about a goat. One man catches it and takes it home where it reveals itself to have a lion-head. Fearing the goat to be a lion, the man sends it out and another man catches it and takes it home. He also chases it out when it shows its lion-head. Again, the first man catches it as it is tied to a pillar and takes it home, planning to slaughter it and prepare a good meal. Again the goat shows its lion-head and frightens the man. This vague and simple narrative can easily be distinguished from a folktale as a separate genre and one can compare it with any modern legend from Western collections of contemporary legends.

Against this background, this paper will show how legends are studied or considered among the South Indian folklore scholars in the Tamil, Kannada, Telugu and Malayalam languages. The results of a few preliminary attempts to collect, classify and study this new genre, the contemporary legend of the South Indian region, will also be presented, again under the influence of Western initiatives from the middle of the 20th century when the field of folklore was first established. This endeavour to create a serious collection of legends, in turn, will lend clarity to the attempt to classify the different sub-groups of legends, making the dividing line between them clearer.

Карлос Сабаримуту, Индија **Проучавање прича-веровања у јужној Индији**

Иако су колонијалисти започели скупљање народних прича, балада и пословица, а затим и њихово проучавање, и омогућили анализу наведених жанрова, предања до данас нису постала предмет систематичног проучавања у јужној Индији. Предања се често мешају с бајкама и другим врстама приповедака. То је случај чак и у недавно објављеној Блекберновој (Blackburn) и Рамануџановој (А.К. Рамануџан) збирци народних прича, где се етиолошка предања мешају с приповеткама.

Слично је и што се тиче грађе јер, иако се фолклор јужне Индије проучава на многим универзитетима, још нема значајније збирке предања, а камоли одвајања религијских предања од етиолошких или предања о природи од оних о животињама. Конфузија влада и у разликовању руралних и урбаних предања. Такође, иако има неколико збирки народних веровања, нема настојања да се установи разлика између прича-веровања и самих веровања.

Модерна предања, као засебна група прича-веровања, представљају интересантну област истраживања у контексту традиционалне јужне Индије која се убрзано модернизује. Али и поред стотина докторских теза чији је главни фокус био фолклор, занимање за савремена предања није се проширило у научним круговима јужне Индије.

На пример, постоји једна прича о кози о којој се говори као о предању племена Манан из округа Идуки у Керали, Индија. Један човек ухвати козу

па је однесе кући, где она покаже своју лављу главу. Уплашивши се козе-лава, човек је пусти па је други човек ухвати и однесе кући. И он је, такође, истера напоље кад ова покаже своју лављу главу. Онај први је опет ухвати, пошто је била везана за стуб, па је однесе кући, да је закоље и припреми себи оброк. И опет коза показа своју лављу главу и уплаши човека. Овај наратив је неодређен и једноставан, јасно се разликује од народне приповекте, испољава карактеристике посебног жанра, и може се поредити с било којим предањем из збирки савремених предања на Западу.

Имајући у виду све наведено, у раду се први пут даје преглед проучавања и сагледавања предања међу јужноиндијским истраживачима фолклора на језицима канада, телугу, малајалам и тамилском. У раду се наводе и резултати неколико прелиминарних покушаја да се скупе, класификују и анализују примери савремених предања јужне Индије, такође под утицајем иницијативе истраживача са запада, као што је то било и у време успостављања области истраживања фолклора средином 20. века. Ово настојање, да се сачини озбиљна збирка предања, учиниће јаснијим приступ класификовању различитих подгрупа предања, као и осветлети њихове разлике.

* * *

Снежана Самарџија, Србија **Украдена земља (мотив у систему жанровских законитости)**

Однос између човека и природе укључује различите реализације опозиције *дивље/питомо, опасно/сигурно, туђе/своје*. При томе се митска разграничења хаоса и космоса „варирају“ сваки пут при освајању простора на којем ће бити подигнута кућа, окућница, обрадива површина, виноград, пашњак, односно мост, град, манастир. Такви неимарски подухвати захтевају приношење жртве самој природи/вишој сили, али се нијансира и статус границе и граничног простора. Постепено се и у друштвеним конвенцијама и у фонду традиције изграђују прописи који регулишу право појединца на своју, купљену, наслеђену, поклоњену земљу-посед. Покушаји присвајања туђе територије на посебан начин су стилизовани у предањима, било да се тежиште нарације поставља на тумачење настанка локалитета, постанак живих врста, на последице кршења етичких норми или се сви ови елементи међусобно повезују. Чак и када изостају одговарајући елементи и типови фантастике, а структура предања се приближи причи из живота, процеси рационализације испољавају снагу веровања. Прекршиоци, лопови и кривоклетници привремено тријумфују, док се категорија казне обликује као особен вид поенте-поуке.

У овом раду прати се удео жанровских законитости при обликовању веровања о последицама крађе туђег имања (померања међе приватног посе-

да, села, имања владара, цркве, манастира и сл.). Корпус обрађених текстова обухвата штампане збирке и периодику из 19. и 20. века.

Snežana Samardžija, Serbia

Stolen land (a motif in the system of genre rules)

The relationship between man and nature encompasses different realizations (understandings) of antonyms – *wild/tamed*, *safe/dangerous*, *yours/mine*. All the while mythical boundaries of chaos and cosmos vary every time a space is conquered in order to build a house, farmland, vineyard, pasture, bridge, city or monastery. Such endeavours of masonry demand a sacrifice to nature itself or a higher power, but the status of boundaries and border areas is nuanced. In time, both in terms of social conventions and tradition, regulations are built that define the right of an individual to a certain piece of land or property, whether or not it has been bought, inherited or received as a gift. Attempts to claim someone else's property are styled in a special manner in legends, regardless of whether the centre of narration is based on the interpretation of the formation of a locality, appearance of a living species, repercussions of a violation of ethical norms or possible interrelations between all these elements. Even when certain elements and types of fantasy are left out, and the structure of a belief narrative is close to a real life event, processes of rationalization show the strength of the belief. Violators, thieves and liars/forgers temporarily triumph, whereas the punishment is formed as a special form of lesson/moral.

In this paper we present the role of genre rules in the shaping of belief in the consequences of a theft (such as an altered property line, village, estate/manor, church, monastery, etc). The corpus which was analysed includes printed collections and periodicals from the 19th and 20th centuries.

* * *

Rabindranath Sarma, India

Style, performance and belief tradition in *Seraikella Chhau* and *Purulia Chho*

Chhau or Chho is a popular derivation of the original Sanskrit word *Chhaya* which is defined as an image, shade or mask. As a traditional dance form, Chhau or Chho flourished in the Chhota Nagpur Plateau region which comprises the present Indian states of Odisha, Jharkhand, West Bengal and Bihar. Claimed to be a tribal martial or war dance form in Jharkhand and West Bengal, Chhau also is known for its well established age old tradition, royal patronage and classical upbringing during our time.

Sareikella and Purulia Chhau is attributed to its place of origin, the present Sareikella and Purulia districts of Jharkhand and West Bengal states respectively. Since ages Chhau has been incorporated into the social and cultural life of this region and the royal patronage during the time has created a rich belief tradition in Chhau both in dance and in dramatic form. Seraikella Chhau and Purulia Chho have various features, the most prominent of which are their performance, adaption of style and artistic bent of popular belief tradition. This secular paper attempts to study Chhau in the context of the following themes: folk dance and folk drama, history, belief, performance, ritual, style, comparative study of Seraikella Chhau and Purulia Chho.

Today Chhau or Chho has emerged as an international dance form. Its evolution in the princely states of Seraikella and Purulia in a rich Folk tradition may be studied along with its vivid style and unique performance. In the light of social and political history of the region this paper also aims to present the development of Chhau in the state of Jharkhand and Chho in West Bengal in India during this period.

Рабиндранат Шарма, Индија

Стил, извођење и предање у плесовима *сарајкела чао* и *пурулија чо*

Назив *чао* или *чо* (енг. *chhau*, *chho*) настао је од санскритске речи која значи лик, сенка или маска. Као традиционални плес, *чао* одн. *чо* развијао се у области Чота Нагпур у данашњим индијским државама Ориса, Џарканд, Западни Бенгал и Бихар. Као плес који је, како се верује, настао од племенске борилачке или ратне вештине у Џарканду и Западном Бенгалу, *чао* има вековну традицију, под краљевским је патронатом, а у данашње време је део класичног образовања.

Као место порекла *сарајкеле* и *пурулије чо* помињу се данашњи окрузи Сарајкела и Пурулија у државама Џарканд одн. Западни Бенгал. *Чау* је од памтивека део друштвеног и културног живота овог краја, а краљевски патронат је, временом, утицао на настанак богатог предања о плесној и драматуршкој форми овог плеса. *Сарајкела чао* и *пурулија чо* карактеришу начин извођења, стилска адаптација и уметничка интерпретација популарног предања. У раду се проучавају следећи аспекти: народни плес и драма, историјат, веровања, извођење, ритуал, стил и нуди компаративна анализа *сарајкела чао* и *пурулија чо*.

Данас се *чао* или *чо* јавља као наднационална плесна форма. Његова еволуција у кнежевинама Сарајкела и Пурулија у богатој народној традицији може се истраживати паралелно са живописним стилем и јединственим извођењем. У светлу друштвене и политичке историје овог дела света, у раду се представља развој плеса *чао* у Џарканду и *чоа* у Западном Бенгалу.

Ольга Олеговна Смолина, Украина
Причины и способ существования мифологических мотивов в православной монастырской культуре

Монастырская культура традиционно понимается как воплощение «наиболее правильного» Православия. Вместе с тем то, с чем официальная Церковь всегда боролась — мифологические и фольклорные представления, продолжает существовать в монашеской среде.

Опираясь на материал разновременных легенд, сказаний, «благочестивых народных традиций», представляется возможным выделить следующие типы фольклорных и мифологических образований в монастырской культуре: а) идущие от монашествующих; б) порождаемые паломниками (трудниками, туристами, странниками, окрестным населением, представителями околмонастырских общин и т. п.).

Внутри каждой группы могут быть намечены подгруппы. Так, среди явлений первой группы можно выделить мифы еретического характера, идущие вразрез с мнением официальной Церкви, но не вступающие в конфликт с основными догматами Православия. Например, в Преображенском соборе Дивеевского монастыря летом 2003 года висела икона св. Киприана и Иустинии апокрифического содержания с подписью в виде заклинания, а не молитвы: «Кто делал или мыслил — верни его дела и мысли назад в ад».

В еще одну подгруппу можно объединить легенды, привнесенные паломниками, но принятые монашествующими в силу того, что они, например, создают привлекательный образ обителя (например, Топловском монастыре святой Параскевы туристы посещают пещеру первой монахини Константины, хотя подлинная пещера не сохранилась).

Следующая подгруппа — переосмысление и оценка монашествующими исторических событий, принявшие форму мифа (например, миф о том, что известный молдавский старец Паисий Величковский — это император Петр Великий, тайно оставивший престол).

В качестве еще одной части первой группы можно назвать монашеский фольклор.

Во второй группе мифологических и фольклорных явлений, привносимых в монастырскую культуру паломниками, можно назвать комплекс сказаний о невероятных событиях, имеющих хождение в «околмонастырской» среде. Это, например, предание о протяженности пещер Киево-Печерской лавры до Чернигова или даже до Новгорода Великого, о колоколах Троице-Сергиевой лавры, не подчинившихся указу Петра I об их переплавке, или о полетах тела святого без головы для перенесения святости).

Еще одну подгруппу здесь образуют мифы ориенталистского, «инославного» и неязыческого происхождения, привносимые в монастырскую культуру туристами или неопитами. Например, среди паломников и туристов Валдайского Иверского монастыря родилась легенда, что дуб, растущий на монастырском дворе, вырос из желудя Мамврийского дуба. Монахам приходилось часто видеть людей, обнимающих дерево и оставляющих в его корнях монеты.

Таким образом, в монастырской культуре, со времени ее возникновения и до наших дней, наличествуют различные уровни понимания православной теологии: официальный церковный и в широком смысле «народный», насыщенный мифологическими и фольклорными представлениями. По мнению болгарского исследователя Росена Малчева, объединение этих двух уровней восприятия и составляет суть монастырской культуры как явления. Автор данной статьи придерживается несколько иной точки зрения. Ситуацию наличия «веры церкви» и «веры народа» порождает отсутствие необходимого единства опытного и интеллектуального восприятия православного Писания и Предания.

Olga O. Smolina, Ukraine
Mythological motifs in Orthodox monastic culture

Monastic culture has traditionally been understood as the embodiment of the 'most correct' Orthodoxy. Mythological and folklore representations, however, with which the official Church has always struggled, still exist in the monastic environment. Legends, tales, 'pious folk traditions', folk and mythological entities in the monastic culture can be generated by: a) monks, and b) pilgrims and others (including monastery workers, tourists, people from the area, etc). There are subgroups within each of these groups.

In the first group we find myths of a heretical nature which are in opposition to the official Church but not in conflict with the basic tenets of Orthodoxy. For example, in the summer of 2003 an icon of St. Cyprian and Justina was hung in the Transfiguration Cathedral of the Diveevo monastery. Its apocryphal content was in the form of a pledge, not a prayer: "Bring the thoughts and deeds of him who has done or thought them back to Hades." Another subgroup includes legends told by pilgrims which the monks have accepted in order to make the monastery more attractive. The next subgroup includes versions of historical events to which the monks have given mythical attributes. An example of this is a myth about the famous Moldovan Elder Paisius Velichkovsky who was in fact the Emperor Peter the Great who had secretly abdicated.

Pilgrims' tales about incredible events which have been introduced into monastic culture belong to the second group. An example of this is the legend

which says that the cave of Kiev-Pechersk Lavra is so big that it reaches Chernigov and even Great Novgorod, or that the bells of Trinity-Sergius Lavra could not be melted even though Peter the First had ordered them to be so.

Another subgroup is formed by Oriental myths which are 'heterodox' and of neo-pagan origin. These have been introduced into monastic culture by tourists and neophytes. For example, among the pilgrims and tourists of the Iversky Monastery a legend was born that the oak tree growing in the yard of the monastery originated from an acorn of the Mamvriysky oak. The monks have often seen people embrace the tree and leave coins at its roots.

Thus, there are different levels of understanding Orthodox theology: that of the official church and that of the people, which are interwoven and essential to monastic culture.

* * *

Борис Стојковски, Србија **Идентитет Светог Димитрија**

Хагиографска литература много се бавила различитим легендама о светитељима и преображајима њиховог култа међу верницима. Један од најеклавантнијих примера такве промене јесте култ Светог Димитрија солунског, односно сирмијумског.

Савремено веровање је да је Димитрије био конзул, војни официр, који је убијен у свом родном граду Солуну. Тамо је и позната базилика, подигнута у славу његовог мучеништва. Постоји, међутим, још једна жива, али не тако позната традиција о правом пореклу Светог Великомученика Димитрија. Он је, према овој другој, можда тачнијој традицији, убијен као ђакон у Сирмијуму, уз свог епископа Иринеја и друге вернике, током погрома над хришћанима у доба царева Диоклецијана и Максимилијана, 303. или 304. године.

Први циљ овог рада је да покаже како је традиција о пореклу Светог Димитрија из Сирмијума опстала и током средњег века. Друга, солунска традиција, била је много јача. На крају, та је легенда преживела у *званичним* црквеним књигама и календару.

Византијски, угарски, пољски и други средњовековни извори дају занимљиве податке који повезују Димитрија са Панонијом. Мађарски аутори су, посебно током 18. века, наставили да чувају ову традицију. Крај 19. и почетак 20. века бацио је ново светло на ову традицију, објављивањем два мартиролага – хијеронимског и сиријског, који су дали нове податке о Димитријевом сирмијумском пореклу.

Новија истраживања, посебно она вођена од Петера Тота, Викерса, али и још неких научника, показују преображење култа. То је наш други циљ, да

покушамо да реконструишемо пут којим је скромни ђакон, о коме заправо не знамо ништа, осим звања и места у мучеништву, постао војни службеник, официр и постао један од најзнаменитијих светаца хришћанства.

Борис Стојковски, Србија **The identity of Saint Demetrius**

There is a rich hagiographic literature dealing with different legends of saints and metamorphosis of their cults amongst believers. One of the most significant examples of such a change is the cult of Saint Demetrius of Thessalonica/Sirmium.

It is now believed that Demetrius was a consul, a military officer who was persecuted in his home town of Thessalonica. There is a very famous great basilica dedicated to the glory of his martyrdom. There is, however, another tradition, very much alive and probably closer to the truth, even if not so well-known, about the true origin of Saint Martyr Demetrius. It says that he was a deacon in Sirmium who was killed alongside his bishop Irinaeus and other believers during the persecutions of Christians under Diocletian and Maximilian in the years 303 or 304.

The first aim of this paper is to show how the tradition of Demetrius' Sirmium origins persisted even during the Middle Ages. The other, Thessalonian tradition, was much stronger, though, so in the end it was this version of the legend that survived in the *official* Church books and calendar.

Byzantine, Hungarian, Polish and other medieval sources provide interesting data which connect Demetrius with Pannonia. Hungarian writers preserved this tradition, especially during the 18th century. The end of 19th and the beginning of 20th century shed new light on the question of when two martyrologies were published: *Martyrologium syriacum* and *Martyrologium Hyeronimianum*. They provided new data on the origins of deacon Demetrius.

Recent research, especially that conducted by Peter Toth, but also Vickers and some other scholars, show the metamorphosis of the cult. Our second goal, therefore, is to try to reconstruct the path of how a humble deacon, about whom we actually know nothing, except his position and place of martyrdom, became a military officer and one of the most famous saints in all of Christendom.

* * *

Бошко Сувајцић, Србија **Ђаво у млину (митолошка предања и савремена српска драма)**

Елементи митолошких предања, која пребивају у зденцу српског културног и националног памћења, снажно су присутни у делима савремених

српских драмских писаца. У раду се посебно анализују драмски текстови Миодрага Ђукића са становишта делатног уплива поетике митолошких предања.

Фигура ђавола у драмама Миодрага Ђукића баштињена је из фолклорне традиције, али и из лексикона хришћанске митологије. Особито је уверљиво представљена у драми *Млин*. Лик Ђурке Бугарина почива на словенским митолошким представама о ђаволу, али означава и изузетно уверљиву психолошку пројекцију српских националних карактера. Покретач низа концентричних кругова, који ће довести до нестајања српског народа у митској Топлици и сам ђаво је колатерална жртва историје. Он је узбудљиви пророк који предсказује библијску апокалипсу човечанства. У драми *Кочијаш*, ђаво је путовођа по есхатолошким сферама митског Града. У драмама Миодрага Ђукића нечастиви је покретач радње и њен резонер. Час глуп и наиван, као у народним причама, час заводљив и леп, као у политичком маркетингу, он је стално ту да искушава грешне душе српске малограђанске провинције духа. Ингениозни злочинац и лицемерни геније, ђаво је метафора за живот и домете интелектуалне елите у Србији у другој половини 20. века.

Bosko Suvajdžić, Serbia

The devil in the mill (mythological legends and contemporary Serbian drama)

Elements of mythological legends are strongly present in the works of contemporary Serbian playwrights. The poetics of the tradition strongly resides in the well of the Serbian cultural and national memory. The paper specifically analyzes the dramatic works of Miodrag Djukic from the point of view which includes the active influence of mythological legends.

The figure of the devil in Miodrag Djukic's dramas is inherited not only from folk traditions, but also from the lexicon of Christian mythology. This figure is particularly convincing in the drama called *Mill*. Djurka Bulgarian is a character based on Slavic mythological representations of the devil, but he also signifies an extremely convincing psychological projection of Serbian national characters. The devil himself, as an initiator of a series of concentric circles that would lead to the disappearance of the Serbian people in the mythical Toplica, is also a collateral victim of history. The devil is an exciting biblical prophet who foretells the apocalypse of mankind. In the drama called *Coachman*, the devil is a guide through the eschatological aspects of a mythical city. In Miodrag Djukic's plays the devil is an initiator of action as well as its 'rationalizer'. At some moments stupid and naive, as is known from folk tales, at others seductive and beautiful, as in political marketing, the devil is always there to tempt the sinful souls of the Serbian middle-class spiritual province. As an ingenious criminal and hypocritical

genius, the devil is a metaphor for life and the achievements of the intellectual elite in Serbia in the second half of the 20th century.

* * *

Siiri Tomingas-Joandi, Estonia

The gap between reality and fiction in Estonian and Swedish legends of changelings

In Estonian and Swedish legends from the 18th and 19th century we hear about many different supernatural beings and how they affected people's everyday lives. This paper focuses on changelings – human children that supernatural beings exchanged with one of their own. In Sweden the change was made by elves, whereas in Estonia it was the Devil who took the baby and left the humans with a chunk of wood in the crib.

Though the antagonist is different in Swedish and Estonian legends, the plot is mostly the same: a family has a newborn that they have not yet baptized, and one day the mother notices that the child has been exchanged for an ugly changeling. Changelings are described as abnormal and with physical disabilities, often with limbs that are too long and with a large head. A typical legend describes a method that will make the elf or the Devil come and bring the child back; many of these methods were rather violent. Sometimes the child was returned, though often it remained ill and died after a while.

There are several explanations for the origin of these legends. We are dealing with different factors interwoven into a complex and interesting theory which simultaneously concerns folklore, religion and medicine. The medical point of view states that the legends are based on different illnesses that children were suffering from but which at that time were unknown to medicine, the most common being Down syndrome and simple malnutrition. However, evidence has survived of people actually taking action when they thought they had a changeling. Even Martin Luther suggested that such a child be thrown in the river and also advised the Duke of Anhalt to do so. People associated unusual behaviour with demonic possession and the changeling was held to be demonic. There is evidence from as late as 1932 of a woman in Sweden killing her daughter because she thought the girl was a changeling.

Were the actions induced by the beliefs or were the beliefs simply a good way to cover up horrific actions? Or are the tales actually ancient records of different medical conditions? In this paper I will discuss the beliefs that surrounded the people of Sweden and Estonia at that time and the reality in which they lived, and attempt to shed some light on how the belief in supernatural beings and changelings affected people's everyday lives.

Siiri Tomingas-Joandi, Эстония

Граница между реальностью и фантастикой в эстонских и шведских легендах о подменышах

В эстонских и шведских легендах XVIII—XIX веков мы слышим о множестве различных сверхъестественных существах и о том, как они влияли на повседневную жизнь людей. Этот доклад посвящен подменышам — тому, как происходит подмена детей человека сверхъестественными существами. В Швеции обмен производили эльфы, в Эстонии Дьявол забирал ребенка и подкладывал в колыбель деревянную колоду.

Несмотря на то, что в шведских и эстонских легендах антагонисты различны, сюжет, в основном, один и тот же: в семье есть новорожденный, которого не успели покрестить, и однажды мать замечает, что ребенка заменили на уродливое создание (подменыш). Создание описывается как нечто ненормальное, с физическими недостатками, часто со слишком длинными конечностями и большой головой. Обычно легенда описывает метод, с помощью которого можно заставить эльфа или Дьявола вернуть ребенка обратно; часто эти способы очень жестоки. Иногда ребенка возвращали, но часто такой ребенок оставался больным или умирал спустя некоторое время.

Существует несколько толкований подобных легенд. Мы имеем дело с различными факторами, вовлеченными в сложную и интересную историю, касающуюся одновременно фольклора, религии и медицины. Медицинская точка зрения базируется на том, что в то время существовали легенды, основанные на различных заболеваниях, от которых страдали дети, но которые были неизвестны медицине того времени, часто попросту связанные с плохим питанием или синдромом Дауна. Тем не менее, сохранились свидетельства людей, которые предпринимали какие-то действия, когда, как они считали, имела место подмена. Даже Мартин Лютер предлагал выкидывать таких детей в реку и советовал герцогу Анхальта поступать так. Люди связывали необычное поведение с демонической одержимостью. Существует свидетельство от 1932 года о женщине в Швеции, убившей свою дочь, подзревая подмену.

Были ли подобные действия обусловлены верованиями, или верования — это просто способ прикрытия ужасающих деяний? Или же подобные рассказы — это древние записи различных медицинских состояний? В своей работе автор будет говорить о верованиях, которые окружали жителей Эстонии и Швеции того времени, и реальности, в которой они жили, и попытается осветить то, как вера в сверхъестественные существа и подменышей влияла на повседневную жизнь людей.

* * *

Светлана Торњански Брашњовић, Србија

Демонолошка предања о караконцулама у контексту зимских календарских обреда

Рад се бави карактеристикама једне врсте предања, која се уобичајено назива демонолошким (митолошким). У основи ових предања су магијски поглед на свет и веровање у натприродне појаве и бића. Демонолошка предања јављају се у три основна облика: 1) као кратки извештај о постојању или сусрету са демонским бићем, 2) у развијенијем облику, као потврда веровања у виду слике или фабуларизоване ситуације и 3) вишеепизодно казивање о демонском бићу. На основу увида у етнографску грађу, показује се да се митолошка предања о караконцулама, у највећем броју, јављају као кратка саопштења, али да постоји и мањи број развијенијих, фабуларизованих наративних форми, док се вишеепизодно казивање не појављују.

У средишту рада налазе се предања и народне лирске песме у којима се помињу караконцуле, превасходно забележене (и предања и песме) на простору источне и јужне Србије крајем 19. и у првој половини 20. века, али и на широј територији Балканског полуострва, који је био под турском влашћу и грчким културним утицајем. У осталим српским крајевима и код других европских народа нема демонско-митског бића под овим називом.

С обзиром на то да је обредно-обичајна пракса важна компонента у проучавању предања и стихова (који, с друге стране, представљају вербалну манифестацију обреда), у раду се, такође, указује и на повезаност демонолошких предања о караконцулама са зимским календарским обредима, на њихову везу са култовима предака и плодности. С тим у вези, скреће се пажња на то да су зимске маскирне групе у време некрштених дана ишле у поход на караконцуле, за које је утврђено да су диморфни демони, чија је главна карактеристика да су црни. Како се, према веровању, преци често јављају као црни људи, сходно томе, показује се да нагарављена бића у обредним поворкама представљају олицетворене претке и имају хтонски карактер. У раду се, такође, истиче да су предања о караконцулама у вези са слабљењем и умирањем сунца, када се појављују зле силе мрака и смрти, које могу да нанесу човеку зло и штету имању. Идеја је да се, анализом предања о караконцулама, укаже на основне одлике демонолошких предања, али и предања као посебне категорије усмене прозе, уопште.

Svetlana Tornjanski Brašnjović, Serbia

Demonological legends about karakoncoloi in the context of winter rites

The paper discusses a type of legends which have recently been termed demonological (mythological). They are based on a magical view of the world and a belief in supernatural phenomena and beings. Demonological legends come in three

elementary forms: 1) *memorat*, a short report about the existence of or an encounter with a demonic creature or phenomenon, 2) *fabulate*, a more developed form, a confirmation of a belief by an illustration or fabulated situations and 3) *chronicat*, as a narrative in sequels about a demonic being. Analysis of ethnographic material has shown that mythological legends about the *karakoncolos* mostly take the form of a short narrative, as well as a number of more developed, fabulated narrative forms, and there are no narratives in sequels.

The focus of the discussion is on legends and folk lyric poetry about *karakoncoloi*, mostly recorded in the region of Eastern and Southern Serbia toward the end of 19th and in the first half of 20th century, but also in the wider area of the Balkan Peninsula which was under Turkish rule and Greek cultural influence. There were no demonological and mythical beings under this name in other regions populated by Serbs or other European peoples.

Bearing in mind that rituals and customs are an important component in the study of legends and verses (which are, on the other hand, verbal manifestations of the ritual), how demonological legends about *karakoncolos* are related to winter rituals, and ancestors and fertility cults will also be shown.

This is further related to the fact that groups of masked people used to go after *karakoncoloi* in winter, on 'unbaptized days'. *Karakoncoloi* are known to be dimorphic demons whose main characteristic is that they are black. As ancestors are often represented in folk beliefs as black people, it is argued that soot-covered creatures in the ritual processions also embody ancestors and have a chthonic character.

Legends of *karakoncoloi* are further related to a weakened and dying sun, when evil forces of darkness and death appear, bringing potential evil upon man and his estate.

Our analysis of legends about *karakoncoloi* will eventually lead not only toward a description of the main features of demonological legends, but also of legends as a special category of the oral folk prose in general.

* * *

Ülo Valk, Estonia

Legends as narratives of alternative beliefs

From a folkloristic perspective, religions appear as textual domains expressing worldviews and beliefs in a variety of literary and oral genres. Institutionalised religions formulate their basic creeds and strive for homogeneous and unified worldviews by eradicating and replacing unorthodox beliefs. Unofficial folkloric traditions can be characterised as a realm of vernacular creativity that undermines and erodes the official truths and systematized worldviews imposed by institutional authorities.

M. Bakhtin characterised popular religion and folk culture of the Middle Ages and the Renaissance as a counter-system that opposes and demystifies the clerical culture and official religion (1984). Similar relationships between institutionally established religions and folk beliefs have been described outside the context of Christianity. S. Banerjee characterises the popular religion of Bengal as fluid, ever-changing and innovative, representing alternative streams to, and often challenging, more strictly structured beliefs and practices of the Indian religious establishments (Banerjee 2010). In different parts of India there is a considerable discrepancy between the religious traditions of Brahmins and of the low castes, whose beliefs and practices build up alternative traditions to the Brahmanic Hinduism codified in scriptures. In contemporary Estonia, characterised by some researchers as one of the most secularised countries in the world, there is a considerable difference between, on the one hand, the scientifically grounded rational world view, supported by the public system of education and leading media channels, and, on the other hand, the diverse belief systems of new spirituality spread by alternative social networks and the folkloric web of supernatural beliefs (narratives about ghosts, UFOs, energy columns, divinations, omens, memories of previous lives, etc). Contemporary beliefs also include alternative medicine and the anti-vaccination movement, and alternative concepts of history, such as conspiracy theories.

The paper discusses legends as a genre that expresses frictions, tensions and contradictions between official and unofficial discourses of belief in different religious and social contexts as well as time periods.

Ülo Valk, Эстония

Легенды как повествования об альтернативных верованиях

С точки зрения фольклористики религия является буквально сферой знаний, выражающей мировоззрения и верования в разнообразных устных и письменных жанрах. Институционализированные религии излагают свои основные постулаты и стремятся к однородному и единообразному мировоззрению через истребление и замену нетрадиционных верований. Неофициальные фольклорные традиции могут быть охарактеризованы как сфера народного творчества, которая подрывает и разрушает официальные истины и систематизирует различные мировоззрения, навязанные властью.

М. Бахтин охарактеризовал популярную религию и народную культуру Средних веков и Возрождения как контрсистему, которая противостоит церковной культуре и официальной религии и проясняет их (1984). Похожие взаимоотношения между институционально учрежденными религиями и фольклорными верованиями были описаны вне христианского контекста.

С. Банерджи характеризует популярную религию Бенгалии как подвижную, постоянно меняющуюся и инновационную, представляющую альтернативные течения и часто оспаривающую более строго структурированные верования и практики индийских религиозных организаций (Banerjee 2010). В различных частях Индии существуют значительные разногласия между религиозными обычаями брахманов и низких каст, чьи верования и практики создали традиции, явившиеся альтернативой брахманическому индуизму, кодифицированному в писаниях. В современной Эстонии, которая считается многими учеными одним из самых светских государств в мире, существует значительная разница между, с одной стороны, научно обоснованным рациональным мировоззрением, поддерживаемым государственной системой образования и основными каналами средств массовой информации, и, с другой стороны, разнообразными системами верований новой духовности, которые распространяются альтернативными социальными организациями и фольклорной системой верований в сверхъестественное (рассказы о призраках, НЛЮ, энергетические столбы, предсказания, знамения, воспоминания из прежних жизней и т. д.). Современные верования также включают альтернативную медицину и движение против вакцинации, альтернативные концепции истории, как, например, теории заговора.

В докладе рассматриваются легенды как жанр, выражающий противоречия, внутренние конфликты и напряженность между официальными и неофициальными дискурсами верований в различных религиозных и социальных контекстах и временных периодах.

* * *

Андрей Николаевич Власов, Россия

Типичное и особенное в устных и письменных формах нарративов о местных святых и чудотворных иконах

Доклад посвящен проблеме манифестации нарратива о святых и чудотворных иконах в письменной и устной традициях. Взаимопроникновение устной и письменной легенды о святых обусловлено особенностями исторической памяти места, прагматикой фольклорного и литературного текста в культуре, приемами стилистической инверсии. В докладе дана характеристика устного нарратива в литературном тексте и авторского текста в устных преданиях и легендах. Источниками исследования стали письменные и устные тексты житий и сказаний Устюжского края XVI—XX в. о юродивых Прокопии и Иоанне, преподобных Лонгине, Христофоре, Симоне, Леониде, чудотворных иконах Нерукотворному Спасу, Богородице, Николе и др.

Andrei Nikolaevich Vlasov, Russia

Written and oral narratives about the local saints and thaumaturgic icons: Typical and special

This paper concerns the problem of narrative dealing with saints and thaumaturgic icons in oral and written traditions. The interpenetration of the oral and written legends about saints is caused by the peculiarities of the region's historical memory, folklore, pragmatics of literary texts, the methods of stylistic inversion. Characteristics of oral narratives in the written text along with the author's text characteristics in the oral stories and legends are also dealt with.

This research is based on written and oral texts of lives ("zhitie") and legends of the 16th-20th centuries from the Ustyug region about the Fools-for-Christ Procopius and John, St. Longin, Christopher, Simon, Leonid, the thaumaturgic icon of the Holy Mandyllion, the icon of Mary Mother of God, St. Nicholas, etc.

* * *

Татјана Вујновић, Србија

Српска народна етиолошка предања о постанку биља од излучевина и делова тела натприродних бића и људи

У овом раду испитују се етиолошка предања која говоре о настанку различитих биљака или особина одређених врста биља и растиња, од излучевина и делова тела натприродних бића и људи. Такође, истражује се веза ових усмених творевина с митом. Посебно се обраћа пажња на онај круг сижејних варијаната митског стварања света од делова божанског тела или његових излучевина. Једна од конкретизација ове сижејне варијанте је мит о настанку биља који говори о насилној смрти божанства, из чијег тела настаје свет вегетације. Према мишљењу истраживача, као реликти овог мита, процесом трансформације и ресемантизације, постала су етиолошка и митолошка предања, чији су примери забележени на српском језичком простору (о настанку лозе, купине, дувана, божура и др.), током 19. и у првој половини 20. века.

У раду се истражују начини преображавања овог мита у предање у српској усменој традицији, при чему се разматрају промене на нивоу чина стварања, субјекта који креира или из кога се ствара, материјал, као и предмет који се саздаје. Такође, узима се у обзир реализација овог модела у другим жанровским облицима, као што су епско-лирске песме, у којима одређене биљке расту из гробова невиних страдалих.

Tatjana Vujnović, Serbia
Serbian etiological belief folk tales about plants originating from excretions and body parts of supernatural beings and humans

This paper discusses some etiological belief tales about the origin of different plants or features of some plant species originating from the excretions and body parts of supernatural beings and humans. The relationships between these oral narratives and myths are also explored and special emphasis is put on a cycle of narrative variations about the mythical creation of the world from the parts of the divine body or its excretions. One example of these thematic variations is a myth about the origin of plants, which describes the violent death of a divine being from whose body vegetation sprang. According to some researchers, relicts of this myth are etiological and mythical belief tales about the origin of plants such as the grape vine, blackberry, tobacco, peony, etc., which came into being through a process of transformation and resemantization. Some of these tales were recorded in the Serbian linguistic area during the 19th and the first half of the 20th century.

This paper explores the ways these myths were transformed into belief tales in Serbian oral tradition and analyzes the changes introduced at the level of the act of creation, creative subject or the source of creation, as well as the materials and objects created. Additionally, this paper will address how this model is realized in other genres, such as epic and lyrical poetry, where certain plants grow from the graves of innocent victims.

* * *

Eli Yassif, Israel
Legend and history: A recent perspective

Since the beginning of the study of folklore the question of the interrelationship between folk-narratives and historical reality was one of the most fundamental concerns of research. Various solutions for this were suggested before the Jakob and Wilhelm Grimm definition, but mainly after it. Both folklorists and historians asked the question: how many historical 'facts' have survived in the legend text? Each one of these two disciplines focused on different goals: historians were interested in the historical legends mainly as another kind of document which would help them understand historical events. Folklorists, on the other hand, asked how the historical events could help them interpret and understand the function of the folkloric text. In the last century both disciplines took into account that a simple answer to these questions could not be given. Historians understand that the naïve positivistic approach which used folk-legend in the same way as any

other historical document is wrong. On the other hand, folklorists understand that folk-narratives are not and cannot be a mirror which reflects reality.

By examining a wide variety of folk-legends from the Jewish culture of the Middle Ages, I will attempt to suggest a solution to these questions, based mainly on the hypothesis that folk legends are factors and central players in historical reality, and that they do not reflect it. Like expressionistic art, folk narrative does not 'picture' reality, but expresses its attitude towards it. It does not 'copy' reality but takes sides in the major tensions and debates which have taken part in that reality.

On the other hand, the folk-legend expresses the attitudes and concerns of larger parts of a given society. When, for example, the attitude of people in the Middle Ages towards family, memory, pain, women, morality etc. is discussed, the research concentrates mainly on what was written by the thinkers, poets, writers, religious leaders etc. How can we know not only what the thin layer of literal intellectuals thought or felt, but also the larger layers of society? I would suggest that the only means to hear also the "other" voices of the past is the folk-legend.

Ели Јасиф, Израел
Предање и историја: нове перспективе

Питање односа народних прича и историјске реалности једно је од основних истраживачких питања и проблема од почетка проучавања фолклора. Предлагана су различита решења и пре него што су Јакоб и Вилхелм Грим дали своју дефиницију, а посебно након тога. И фолклористи и историчари, без обзира на то што су те две дисциплине имале различите циљеве, постављали су исто питање: колико је историјских чињеница преживело у тексту предања. Историчаре су занимала историјска предања, углавном као још један „документ“ који ће им помоћи да разумеју догађаје, а фолклористи су се питали како историјски догађаји могу да им помогну да протумаче и схвате функцију фолклорног текста. У прошлом веку обе дисциплине су схватиле да нема једноставних одговора на та питања. Историчари су увидели да је погрешан наивни позитивистички приступ, који каже да се народна предања могу користити као било који други историјски документ. С друге стране, фолклористи су схватили да фолклорни наративи нису и не могу бити огледало стварности.

Испитујући широк спектар народних предања у јеврејској култури средњег века, покушаћу да понудим решење за та питања, углавном базирана на хипотези да народна предања представљају факторе, централне играче у историјској стварности, али је не одражавају. Као и експресионистичка уметност, народна прича не „слика“ стварност, већ изражава став према њој. Она не „пресликава“ стварност, већ заузима страну у највећим сукобима и полемикама које се у њој дешавају.

С друге стране, у народном предању изражавају се ставови и проблеми већег дела друштва. Када се говори, на пример, о односу средњовековног човека према породици, успоменама, болу, женама, моралности, истраживања су, углавном, усмерена на оно што су написали мислиоци, песници, писци, религијске вође и слично. Како да откријемо ставове ширих друштвених слојева, а не само „писмених интелектуалаца“? Једини пут до „других“ гласова прошлости, рекао бих, води управо преко предања.

* * *

Николина Зобеница, Србија Предање о витезу са лабудом

Иако има келтске корене, предање о витезу с лабудом потиче из Лорене (нем. Лотринген), француске регије на граници са земљама Бенелукса и Немачком. У прилог овој претпоставци говори чињеница да се предање вековима неговало управо у овом региону, а сматра се и да немачко име витеза с лабудом, Лохенгрин, упућује на Лотринген.

У најстаријој записаној обради, коју је на латинском језику забележио један лотриншки монах, витез с лабудом син је виле и племића. У каснијим верзијама и мајка постаје племкиња и губи црте натприродног бића, а необична способност њене деце да се преобрате у лабудове тумачи се као Божје чудо. Постепено се и овај бајковити елемент преображаја губи и, на крају, од првобитне приче остаје само витез у чамцу којег вуче лабуд. Нико не зна одакле он долази, али појављује се у одсудном тренутку и помаже дами у невољи, којом се и жени. Једини услов је да га никада не пита о његовом пореклу. Кад жена то, ипак, учини, он оде и никада се више не враћа.

Управо порекло постаје кључни елемент у овим предањима, јер и у француским и у немачким верзијама витез с лабудом постаје родоначелник племићке породице, односно предак неке славне личности. У француској књижевности, потомак тајанственог витеза је први хришћански краљ Јерусалима, Готрид Бујонски, чиме се истиче његова изузетност и предодређеност за тако значајну историјску улогу. У немачким предањима, лоза војводе Клеве, са седиштем у Шваненбургу (Лабудова тврђава), у северозападној Немачкој, доводи се у везу с овом загонетном личношћу.

У овом раду прати се генеза и трансформација предања о витезу с лабудом од келтских корена, сачуваних у ирској књижевности, преко француских и немачких обрада, немачких збирки предања и бајки у 19. веку, па све до трагова сачуваних у савременој немачкој култури. Притом се узимају у обзир различити фактори који су утицали на трансформацију првобитног предања, како временски, тако и просторни, културолошки и остали.

Nikolina Zobenica, Serbia Legend of the swan knight

Although it has Celtic roots, the legend of the Swan Knight originates from Lorraine (German *Lothringen*), a French region at the frontier with the Benelux countries and Germany. This assumption is corroborated by the fact that this legend has been preserved in this region for centuries, and it is believed that the German name of the Swan Knight, Lohengrin, actually points to Lothringen.

In the oldest written version, recorded in Latin by a Lothringen monk, the Swan Knight is a son of a fairy and a nobleman. In later versions his mother was a noblewoman without any features of a supernatural being, and the unusual capability of her children to turn into swans was interpreted as a miracle of God. Gradually this fairy element of transformation was also lost, and eventually only the knight in a boat drawn by a swan remained from the primary story. No one knows where he comes from, but he appears at a crucial moment, helps a damsel in distress and marries her. His only condition is that she never asks about his origins. When the wife does ask him, he leaves her and never comes back again.

The key element of these legends is origin, because in both the German and French versions the Swan Knight represents the founder of a noble family or an ancestor of a famous personality. In French literature, the descendant of the mysterious knight is the first Christian king of Jerusalem, Gottfried de Bouillon, which indicates his exceptional nature and predestination for such a meaningful historic role. In German legends, the lineage of the Duke of Kleve, which resided at Schwanenburg (Swan Castle) in northwest Germany, is related to this enigmatic personality.

In this paper, the genesis and transformation of the legend of the Swan Knight is followed from its Celtic roots as they were preserved in Irish literature, through French and German versions, 19th century German collections of legends and fairy tales, and then to its traces in modern German culture, taking into consideration factors such as time period, location and the culture which influenced it.

* * *

List of participants at *Belief Narrative Genres Symposium*
Списак учесника на симпозијуму *Жанрови предања*
Список участников симпозиума *Жанры преданий*

1. **Astarova, Anastasiya** (Estonia), anastasiailchenko@rambler.ru
2. **Boangiu, Gabriela** (România), boangiu_g@yahoo.com
3. **Borgohain, Monalisa** (India), monalisa.borgohain@gmail.com
4. **De Basu, Sarmistha** (India), sharmisthadebasu@yahoo.com
5. **De Blécourt, Willem** (Netherlands), wjcdeb@btinternet.com
6. **Добровольская, Варвара Евгеньевна** (Россия), dobrovolska@inbox.ru
7. **Фадеева, В. Людмила** (Россия), volfs@list.ru
8. **Jason Heda** (Israel)
9. **Јокић, Јасмина** (Србија), sm.jasmina@open.telekom.rs
10. **Kalmre, Eda** (Estonia), eda@folklore.ee
11. **Карановић, Зоја** (Србија), zjanko@eunet.rs
12. **Kharmawphlang, Desmond** (India), desmondkharmawphlang@gmail.com
13. **Кошничар, Софија** (Србија), grinja@neobee.net
14. **Котельникова, Наталия Евгеньевна** (Россия), natalia-80@inbox.ru
15. **Köves, Margit** (India), mkoves@gmail.com
16. **Kumar Kalita, Dilip** (India), dilipkumarkalita@yahoo.co.in
17. **Kvartič, Ambrož** (Slovenija), Ambroz.Kvartic@ff.uni-lj.si
18. **Лафазановски, Ермис** (Македонија), ermisl@ukim.edu.mk
19. **Laime, Sandis** (Latvia), sandis.laime@lulfmi.lv
20. **Лозанова, Галина** (България), galinalozanova@abv.bg
21. **Марковић, Снежана** (Србија), ognjica@yahoo.com
22. **Marks, Ljiljana** (Hrvatska), marks@ief.hr
23. **Микитенко, Оксана** (Україна), oksana_mykytenko@hotmail.com
24. **Милошевић Ђорђевић, Нада** (Србија), nadamdj@sbb.rs
25. **Palleiro, Maria Ines** (Argentina), inespalleiro@gmail.com
26. **Пандуревић, Јеленка** (Република Српска, Босна и Херцеговина), jelenkarandurevic1@gmail.com
27. **Петровић, Соња** (Србија), sonjapetrovic@sbb.rs
28. **Питулић, Валентина** (Србија), valentinapit@beotel.rs

29. **Поповић, Данијела** (Србија), danijelapop@filkak.ni.ac.rs
30. **Pospišilová, Jana** (Czech Republic), jana.pospisilova@iach.cz
31. **Радосављевић, Недељко** (Србија), nedjo.radosavljevic@gmail.com
32. **Радуловић, Немања** (Србија), nemrad@yubc.net
33. **Ређеп, Јелка** (Србија)
34. **Reinsone, Sanita** (Latvia), sanita.reinsone@lulfmi.lv
35. **Sabarimuthu, Carlos** (India), carlossa253@hotmail.com
36. **Самарџија, Снежана** (Србија), markosoft@eunet.rs
37. **Sarma, Rabindranath** (India), rsfolk@gmail.com
38. **Смолина, Ольга Олеговна** (Україна) obrazos@yandex.ua
39. **Стојковски, Борис** (Србија), stbs@ptt.rs
40. **Сувајџић, Бошко** (Србија), bosko.suvajdzic@open.telekom.rs
41. **Tomingas-Joandi, Siiri** (Estonia), inos@ut.ee
42. **Торњански Брашњовић, Светлана** (Србија), tzetzta@sbb.rs
43. **Valk, Ülo** (Estonia), ulo.valk@ut.ee
44. **Власов, Андрей Николаевич** (Россия), andrvasov@yandex.ru
45. **Вујновић, Татјана** (Србија), tatjanavujnovic@gmail.com
46. **Yassif, Eli** (Israel), yassif@post.tau.ac.il
47. **Зобеница, Николина** (Србија), nikolinazobenica@gmail.com

Contents
Садржај
Содержание

Programme/ Програм/ Програма.....	5
Apstracts/ Апстракти/ Тезиси.....	13
List of Participans/ Списак учесника/ Список учаснихиков	83

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Др Зорана Ђинђића 2
21000 Нови Сад
Tel: +381214853900
www.ff.uns.ac.rs

Лектор:
Светлана Торњански Брашњовић

Штампа:
”West” штампарија, Ср. Каменица

Тираж:
200

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821-343.09:398(048.4)

BNN Symposium Belief Narrative Genres (3 ; 2012 ; Novi Sad)

Programme and abstract = Програм и апстракти = Програма и тезисыдокладов / The Third BNN Symposium Belief Narrative Genres, Жанрови предања, Жанры преданий, Novi sad, August 28-30, 2012 ; [translators & reviewers Borislava Eraković ... [et al.] ; editor Zoja Karanović] - Novi Sad : Filozofski fakultet, 2012 (Sremska Kamenica : West). - 86 str. ; 25 cm

Tekst na engl., srp. i rus. jeziku, delimično uporedo.-

Tiraž 200.

ISBN 978-86-6065-117-6

а) Народна предања - Жанрови - Апстракти

COBISS.SR-ID 2727162951